49՝ ՏԱՐԻ Թիւ 1326 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ 19 ՀՈԿՏ./ԿՏ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1905 4 ՐԱՄԱԶԱՆ 1323 – 19 ԹԸՇՐԻՆԸ ԷՎ.Վ.ԷԼ. 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՑԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՕՐՍՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
68, Գալաթիա Ալի Ճաամէսի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ լոյս արուիր

Մանկունաց Աշխատաւոր

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱԴԱՒՈՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیه جز وسیاسی غزته‌در
صاحب امتیازی : اوهانس قریب
اداره‌خانه‌سی باب‌عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՑԱՆՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 դրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանը համար մանաւանդ պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՉԱՄԻՉԻՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ ԵՒ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ԱՆԿՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

ԻԶՄԻՐԻ ՉԱՄԻՉԻ ՍԷՆՏԻՔԱՆ

Մեր երկրին գլխաւոր արտադրութիւններէն մէկուն՝ չամիչին այս տարուան վիճակին վրայ կ'արժէ մանրամասն տեղեկութիւններ տալ։

Բոլոր երկրագործական արտադրութեանց մէջ չկայ բոյս մը, որ օրիցառունկին չափ դժուարահաս ըլլայ։ Հոդագէտք 156 տեսակ հիւանդութիւն գտած են այդ առունկին համար, և առանց վրայ եթէ բարդենք օդին ազդեցութեամբ յառաջ եկած մանները, կրնանք գաղափար մը կազմել թէ այդեգործ մը իր աշխատութեան ընթացքը քալելու և զայն ապահովելու համար քանի՛ քանի՛ խոչընդոտներու դէմ մաքառիլ ստիպուած է։ Միւսնոյն բնութիւնը ունի նաև այդ առունկին պտուղը՝ չամիչը՝ առեւտրական հրապարակին վրայ։

Զկայ երկրագործական արտադրութիւն մը, որուն գինը չամիչին նման յաճախափոխ ըլլայ ու մեծ տարբերութիւններ ընծայէ։

Զամիչը անհրաժեշտ պէտք մը չի գոնացներ, պերճանքի նիւթ մըն է և այս պատճառաւ անոր արտադրութեան քանակութիւնը ու հրապարակի գործառնութեանց եղանակը ուրիշ ամէն վաճառքէ աւելի և անմիջապէս կ'աղդեն անոր գինին վրայ։

Անցած են այն ժամանակները, ուր չամիչը արեւելեան արտադրութիւն մըն էր միայն և գիներն ալ բարձր էին։ Այժմ գիները զանազան պատճառներով հետզհետէ ինկած են։

Չամիչին վերջին տարիներու գիներուն ընթացքը բաղդատելով այս տարուան գիներուն հետ, արտասովոր բան մը նշմարեցինք։ Ընդհանրապէս ուրիշ տարիներ չամիչին գինը բարձր կը սկսէր ու վար գնալով կը վերջանար։ Սովորաբար առաջին անգամ ղրկուած վաճառքները բարձր գինով, մինչին ղրկուածները հետզհետէ վար գինով կ'ելլային, մինչդեռ այս տարի առաջին օրէն իսկ գիները վար էին։ Ասոր պատճառն էր Եւրոպացի արտադրողներուն՝ սկիզբէն մեր արտադրութեան քանակին վրայ սաստիկ տեղեկութիւն մը ունենալնին։ Ուրիշ տարիներ ալ թէեւ չամչի վիճակին վրայ տեղեկութիւններ օրը օրին կ'ստանային, բայց մինչեւ որ անոնք հաստատուէին, վաւերացուէին, հրապարակին վրայ գիները բարձր կ'ելլային և առաջին գործառնութիւնները նպաստաւոր գիներով տեղի կ'ունենային։ Այս տարուան վար գիներուն երկրորդ պատճառն ալ խաղողին որակն էր։ Օդերու ազդեցութենէն, անձրեւէն, այրուելէն խաղողները այս տարի ա՛յնքան վնասուած էին որ հազիւ մեր արտադրութեան մէկ երրորդը միայն լաւ տեսակէ պիտի ըլլայ։

Ասոնցմէ զատ կան ուրիշ երկու պատճառներ, որոնք բաւական մեծ ազդեցութիւն ըրին գիներու վրայ։ Մին չամիչները ներկելու գործողութեան չարաչար կիրառումն է, և միւսը՝ հրապարակին վրայ չամիչին գինը վար պահելու նպատակաւ կազմուած Սէնտիքան։

Քանի մը տարի է չամիչի առեւտուրով զբաղողներ արուեստական մէթոտ մը գտած են, որով ամենատուրին տեսակի չամիչներ կը ներկեն, կամ իրենց խոսքովը՝ կը լուսն, և ապա լաւ տեսակի տեղ կը ծախեն բարձր գիներով, ու այսպէս արգելք կ'ելլան լաւ տեսակներուն իրենց արժէքով ծախուելուն։

Այս մասին դիտողութիւն մը ըրինք այդ գործով զբաղողի մը և սա պատասխանը առինք.—Վար ապրանք մը ունէի, որուն յիսուն բարա չէին վճարած, քանի բարա տալով ներկեցի ու կրցայ հարիւր բարայի ծախել։ Ասիկա կը ցուցնէ թէ ներկելով գինի 30% տարբերութիւն մը ձեռք բերած է։ Պէտք է գիտնալ սակայն թէ չամիչ սպառող Եւրոպական հրապարակները տարմադիր չեն ստորին չամիչ գնելու։ Անգլիական առեւտր. թերթեր կը պախարակեն այս արուեստական մէթոտը։ Դերմանիոյ և մասնաւորաբար Սաքսոնիոյ մէջ կառավարութիւնը արգիլած է կասկածելի վաճառաց ներածումը, որով կը հետեւի թէ չուտով պիտի վերնայ այս ներութիւնը։

Այս տարուան գիներու անկումին ո՛չ նուազ նպաստած է Իզմիրի մէջ երեք չորս մեծ վաճառականներէ կազմուած Սէնտիքան, որուն նպատակն է, ինչպէս ըսինք, չամիչին գինը միշտ վար պահել, իր անձնական շահուն համար։ Բայց մեզ այնպէս կը թուի թէ այդ Սէնտիքան ուրիշին վնասակար ըլլալով հանդերձ, իրեն ալ օգտակար չէ եղած, որովհետեւ տեսնուած, հաստատուած է թէ ո և է վաճառքի մը գինը հետզհետէ ո՛րքան իյնայ, այնքան անոր վաճառումը ժամանակի մը համար կը դժուարանայ։ Սպառողներ աւելի մեծ անկումներ կ'սպասեն, ու չեն համարձակիր մեծաքանակ գնումներ ընել։

Այս Սէնտիքան չամիչին գինը վար պահելու համար ո՛չ նուազ քննադատելի միջոց մը ի գործ դրած է։ Իր թղթակիցներուն գրած է չամիչ գնելու չսպասարել, անոնց անոնց պէտքը յեսոյ աւելի վար գիներով հայթայթել խոստանալով ու այսպէս թէ՛ վաճառքին սպառումին արգելք և թէ գիներն իյնալուն պատճառ եղած է։

Ցունաստանի մէջ ալ առեւտր. ընկերութիւն մը կազմուած է, մեր Սէնտիքային նպատակին հակառակ՝ չամիչին գիները վեր բռնելու համար։ Զենք կարծեր որ այդ առեւտր. ընկերութիւնը իր երկրին շահուն վնասակար նպատակ մը ունենայ, նկատի առնելով թէ չամիչը Ցունաստանի միակ արտադրութիւնն է։ Այս առեւտր. ընկերութիւնը ըստ կարելւոյն յաջողած է գիները բարձր բռնել որմէ դժբախտաբար չկրցանք օգտուիլ մենք Իզմիրի չամիչի Սէնտիքային պատճառաւ։

Վերոգրեալ պատճառները չատ գէշ ազդեցութիւն ըրին երկրին էն կարեւոր արտադրութեան՝ չամիչին վրայ։

Այդեգործները հազիւ հազ կրնան իրենց մշակութեան բնական թշնամիներուն, օդերու պատճառած վնասներուն դէմ պայքարիլ, և անոնց վրայ եթէ մեր առեւտրականները նոր դժուարութիւններ յարուցանեն, կը շուարին կը մնան։

Զամիչի ապագային համար նկատի առնուելիք ուրիշ պարագայ մըն ալ կայ։

Գերմանիա որոշած է դալ տարի Մայիսէն սկսելով նպաստաւորուած երկիրներէ —որոնց մէջ կը գտնուի նաեւ Թուրքիա— ներածեալ չամիչին փոխանակ 8%, եռապատիկ աւելի, 24 % մաքս առնել։ Գերմանիա մեր չամիչին էն մեծ նպաստաւորներէն մին է։ Մեր բոլոր արտադրութեան մէկ երրորդը անիկա կը ներածէ։ Կրնանք ուրեմն նախատեսել թէ ո՛րքան ծանրակշիռ լուր մըն է այս և թէ ի՛նչ մեծ ազդեցութիւն պիտի ընէ մեր չամիչի վիճակին վրայ այս մաքսի սակին բարձրացումը, որուն նպատակը եթէ ոչ չամիչին մուտքը արգիլել, մասամբ գոնէ սեղմել է։

Սակայն մեր չամիչին մասին բոլոր այս անմպատ պարագաներուն հանդէպ, բարեբախտաբար, Իզմիրի ապաւորջ կուսակալը, ինչպէս նաեւ տեղւոյն Առեւտր. Սենեակը, խիստ ու ազդու ամէն միջոցներ ձեռք առած են արդիլելու համար չամիչի վրայ գործուած արուեստական կեղծիքներն ու չարաշահութիւնները և դիւրացնելու և ապահովելու համար անոնց սպառումը օտար հրապարակներու վրայ։

Շնորհիւ այս ջանքերուն, լիայոյս ենք որ մեր այդեգործն ու վաճառականը պիտի կրնան արդիւնաւոր գործեր ընել չամիչի հրապարակին վրայ։

Ա. ԳԱԼՓԱՔՃԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀՈՒՆՁՔԵՐՈՒՆ ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿԸ

Թուրքիոյ հունձքերուն ներկայ վիճակին վրայ մայրաքաղաքիս սեղանաւորական մեծ հաստատութեան մը եկած լուրերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Էսիրնեի մէջ երաշտութիւնը կը շարունակէ և եգիպտացորենի, չուշմայի յապաղած հունձքերը փճացուցած է։ Ցորենին արտադրութիւնը տկար, իսկ այդիներուն վիճակը աղէկ է։

Սեղանիկ հասած արմատներուն տեսակը ընդհանրապէս միջակ է։ Սակայն ամրան հունձքերը, եգիպտացորէն, չուշմա եւն., գոնացուցիչ վիճակ մը ունին։

Պրուսայի արմատի հունձքը լաւ է և պիտի արգիլէ զինքը, ուստի հօրը այս դիւրահաճութիւնը տեսնելուն պէս,

—Շնորհակալ եմ, հայր, ըսաւ. ուրախ եմ որ դուն ալ ինծի չափ հոգածու ես Լավառէտի մասին. և հօրը ձեռքէն բռնելով զայն առաւ տարաւ մինչեւ փողոցին դուռը։ Դուրսը մայթին վրայ խուռն ամբոխ մը կար։

Բէքիրի մեծ կամուրջը չատ հեռի չէր իրենց իջեւանած տեղէն։ Ուստի դռնէն ելնելէ ետք հայր ու աղջիկ հասան կամուրջին գլուխը։ Զինուորները աջ ու ձախ կարգով չարուած էին։ Բազմութիւնը նմանը չտեսնուած կերպով խճողուած էր։ Զինաստանի ամէն քաղաքներէն հաղարաւոր մարդիկ եկած էին տարօրինակ տարազներով ու ձեւերով, որոնք չարունակ օդապարիկին վրայ կը խօսէին և զայն կը ցուցնէին իրարու։ Միս Օռէթ առանց իր հացէին ուղղուած հայհոյութիւններուն ականջ կախելու, հրելով հրմշտկելով կը ճեղքէր բազմութիւնը և կը յառաջանար դատապարտեալին կեցած կառափնաթին առջեւ։ Աղջկան այս ապրիսական ընթացքը առաջին ուժիւ մեծ տեսարան մը ստեղծեց։ Ամբոխին մէջ բերնէ բերան տարածուեցաւ հետեւեալ պարբերութիւնը. Լի եէն-քու-պօ-ցօն։

Այս չինական հատուածը մեծապէս ազդեց ամբոխին վրայ, որ փոխանակ ընդդիմանալու սկսաւ ճամբայ բանալ Միս Օռէթի ու յաջողցնել անոր յառաջխաղացութիւնը։ Անգլուհին հասկըցաւ որ իրեն ընծայուած այս աջակցութիւնը կը պարտէր կուրծքին վրայ կրած չինական ֆռանմասոնիներուն յատուկ ծաղկեայ նշանին։ Նոյն իսկ սպայ մը որ կ'ուզէր արգիլել Միս Օռէթը, անոր վրայի ծաղիկը տեսնելուն պէս, կանգ առաւ, և այս դիւրութիւններուն շնորհիւ, Միս Օռէթ ու հայրը յաջողեցան հասնիլ մինչեւ դահիճներու կեցած տեղը։

Լավառէտ այն տեղն միայն կրցաւ տեսնել առնց երկուքը։

Սըր Մօլրթօն ու աղջիկը, զինուորական շքեղ անցնելէ ետք, դահիճներուն առջեւէն ալ անցան և հասան մինչեւ Լավառէտի քով։ Ամէն մարդ կը կարծէր որ այս տարբերակները մանաւոր պաշտօն մը ունին։ Լավառէտ երկու անգլիացիները տեսնելուն պէս ոտքի ելաւ։

Միս Օռէթ անոր մօտենալով չզրկեցին դուրս մնացած ձեռքերը կապոցին կերպով սեղմեց ու աննկարագրելի արիասրտութեամբ մը,

—Անշուշտ կ'սպասէիք որ գայ, այնպէս չէ՞ հարցուց։

Լավառէտ չկրնալով մէկէն ի մէկ պատասխանել սրտայոյզ ակնարկ մը ուղղեց օրիորդին։ Աղջկանը վշտահար աչքերը երբ հանդիպեցան երիտասարդին ակնարկին, երկուքին ալ երեսէն վար սկսան հոսիլ յորդ արցունքներ։ Լավառէտ խոր հեծկլտուքով մը՝

—Այո՛ օրիորդ բաւ, մարդ ինչպէս որ գիշերուան խոր մթութեան մէջ լոյսի կ'սպասէ, անանկ ալ ես ձեր գալստեանը կ'սպասէի, որովհետեւ... Հեծկլտուք մը խեղդեց խեղճ երիտասարդին ձայնը կոկորդին մէջ, որ մէկ երկու վայրկեան լուռ մնալէ վերջ, արցունքներ որբելով,

—Այո՛, ձեզի կ'սպասէի ո՛վ օրախ միակ տէրը, որովհետեւ, դժբաղդութիւնս ասկէ առաջ չէի կրնար արտայայտել։ Հիմայ սակայն դահիճը գլխուս վերեւ կանգնած է որ անմիջապէս գլուխս պիտի կտրէ և եթէ բերնէս սխալ մը սպրդի, խօսած խօսքիս կարեւորութիւնը պիտի չնչուի։ Այո՛ օրիորդ անոր համար կ'սպասէի ձեզ, որովհետեւ սիրաս մինակ ձեզի համար կը բաբախէր։

Լավառէտ տեսնելով որ իր այս սրտաճմլիկ խօսքերուն ազդեցութեան տակ միս Օռէթ մահացու կերպով յուզուած՝ աչքերը դոցեց, խօսքը Սըր Մօլրթօնի ուղղելով,

—Կազաչեմ պարոն, դուք ալ նեղեցէք ինծի, ձեզի այս խօսքերը ուղղողը մեռած մարդ մըն է այս վայրկեանս. հետեւեալար անոր խօսքերը ի՞նչ արժէք կրնան ունենալ.

—Ի՞նչ արժէք կրնան ունենալ. կրկնեց միս Օռէթ։

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՒՂԹՕՆԸ 96

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՓԱՐԱՑՈՎ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԻԵ.

ՉԻՆՈՒ ՖՈՒԱՆՄԱՍՕՆՆԵՐԸ

Միս Օռէթ հետեւեալ առտուն սուր դալոյն մը ձեռք անցուց. վնգհարուածքանը լաւ մը զննեց և առնց երկուքը մէկէն չրջազգեստին դրպանը դեսեղելէ ետք, հօրը սենեակը մտաւ։ Սըր Մօլրթօն ալ արդէն մեծ մասանջութեամբ անցուցած էր գիշերը և առտուն սովորականէն չատ առաջ ելած անկողնէն։ Աղջիկը սենեակէն ներս մտնելուն պէս, հայրը ակնարկ մը ուղղեց անոր դէմքին։ Թէեւ ոևէ վրդովումի հետք չէր նշմարուեր Միս Օռէթի վրայ, սակայն անոր կապուտակ աչքերը ամէն բան կը յայտնէին։ Հայրը կռահելով որ աղջիկը գերմարդկային որոշում մը առած է,

—Ի՞նչ պիտի ընես զաւակս, հարցուց։

—Լավառէտի գտնուած տեղը պիտի երթամ, պատասխանեց աղջիկը։

Խեղճ հայրը գլուխը շարժեց. անմիջապէս աչքերուն առջեւ պատկերացուց մեծ վտանգը որ կ'սպառնար Միս Օռէթի այս յանդգնութեանը համար. և սակայն նկատելով որ այսչափ հաստատակամ մէկը անկարելի է եւ դարձընել իր մտադրութենէն,

—Պիտի հպատակիմ քեզ, աղջիկս, ըսաւ. պիտի կատարիմ կամքդ, ի՞նչ գինով որ ալ ըլլայ։

Միս Օռէթ այսչափ պատրաստակամութիւն չէր սպասեր հօրը կողմէ։ Կը կարծէր որ անիկա պիտի ընդդիմանայ

տեսնելու սովորականէն չատ առաջ ելած անկողնէն։ Աղջիկը սենեակէն ներս մտնելուն պէս, հայրը ակնարկ մը ուղղեց անոր դէմքին։ Թէեւ ոևէ վրդովումի հետք չէր նշմարուեր Միս Օռէթի վրայ, սակայն անոր կապուտակ աչքերը ամէն բան կը յայտնէին։ Հայրը կռահելով որ աղջիկը գերմարդկային որոշում մը առած է,

—Ի՞նչ պիտի ընես զաւակս, հարցուց։

—Լավառէտի գտնուած տեղը պիտի երթամ, պատասխանեց աղջիկը։

Խեղճ հայրը գլուխը շարժեց. անմիջապէս աչքերուն առջեւ պատկերացուց մեծ վտանգը որ կ'սպառնար Միս Օռէթի այս յանդգնութեանը համար. և սակայն նկատելով որ այսչափ հաստատակամ մէկը անկարելի է եւ դարձընել իր մտադրութենէն,

—Պիտի հպատակիմ քեզ, աղջիկս, ըսաւ. պիտի կատարիմ կամքդ, ի՞նչ գինով որ ալ ըլլայ։

Միս Օռէթ այսչափ պատրաստակամութիւն չէր սպասեր հօրը կողմէ։ Կը կարծէր որ անիկա պիտի ընդդիմանայ

տեսնելու սովորականէն չատ առաջ ելած անկողնէն։ Աղջիկը սենեակէն ներս մտնելուն պէս, հայրը ակնարկ մը ուղղեց անոր դէմքին։ Թէեւ ոևէ վրդովումի հետք չէր նշմարուեր Միս Օռէթի վրայ, սակայն անոր կապուտակ աչքերը ամէն բան կը յայտնէին։ Հայրը կռահելով որ աղջիկը գերմարդկային որոշում մը առած է,

—Ի՞նչ պիտի ընես զաւակս, հարցուց։

—Լավառէտի գտնուած տեղը պիտի երթամ, պատասխանեց աղջիկը։

Խեղճ հայրը գլուխը շարժեց. անմիջապէս աչքերուն առջեւ պատկերացուց մեծ վտանգը որ կ'սպառնար Միս Օռէթի այս յանդգնութեանը համար. և սակայն նկատելով որ այսչափ հաստատակամ մէկը անկարելի է եւ դարձընել իր մտադրութենէն,

—Պիտի հպատակիմ քեզ, աղջիկս, ըսաւ. պիտի կատարիմ կամքդ, ի՞նչ գինով որ ալ ըլլայ։

Միս Օռէթ այսչափ պատրաստակամութիւն չէր սպասեր հօրը կողմէ։ Կը կարծէր որ անիկա պիտի ընդդիմանայ

ԲԹԱՆԻ, ԿՏԱՒԻ ԵՒ ԿԱՊԵՐՏԻ ԳՈՐԾԸ

ԱՏՏԱՐԱԶԱՐԻ ՄԷՋ

Բթանի բերքին արտադրութիւնը այս տարի բաւականաչափ գոհացուցիչ էր՝ կրնանք ըսել. վասն զի 50—60 հազար օքայլի չափ կը հաշուուի մերձաւորապէս. մինչդեռ առաջնակարգ տարուան բերքին համար գիւղացին այժմէն յոյսը կորած է բոլորովին, անտ՛ր համար մանաւանդ որ Օգոստոսի վերջերը երաշտ անցնելուն՝ ո՛չ կրցաւ հողը վարել և ո՛չ ալ քթանցան ընել։

Գօճէլիի և Մէլէնէրէի կողմերը, ուր քթանի բերքին տարեկան արտադրութիւնը գրեթէ համանասար քանակ մը կը գոյանայ սովորաբար, այդ միեւնոյն բերքը տեսակի կողմէ չատ կը տարբերի մէկզմէկէ, այնպէս որ Գօճէլիինը՝ ճերմակ, կակուղ և ընտիր կ'ելլայ, իսկ Մէլէնէրէինը՝ թոխ, կարծր ու վար սա հասարակ։

Այս վաճառականութիւնը փոքրաքանակ գնող առեւտրականը, որ հազիւ 6—7 անձ կը հարուի որոշապէս, Օգոստոսի սկիզբէն մինչեւ Հոկտեմբերի վերջ օրան 2—3 դրուշի գնելով՝ ըստ յարմարութեան՝ հոս կամ Իզմիր օքան 2½—3½ դրուշի կը ծախէ մեծաքանակ գնողի, որ իր կամ ուրիշի հաշուոյն Եւրոպա կ'արտածէ, մասնաւորապէս Մարսիլիա, Լոնտոն և Համպուրկ, ուր գործուելով՝ անկէ ետք ալ զանազան ճարտարարուեստի կը ծառայէ։

Գիւղացին ալ սակայն իր ունեցած քթանը միանուագ չի ծախեր, մէկ մասն ալ իր մօտ կը պահէ, որպէս զի ձմրան կէն տարրը գոնի մանէ ու գարնան ալ անկից քթան-կտաւ հիւսէ՝ իր տարբական ապրուստին գոնէ պզտիկ սատար մը ըլլալու համար։

Քթան-կտաւը, որուն մէկ ծրարը առնասարակ 20 թերթ կամ 10 արշին կ'ելլայ, բաղդատաբար մուներէն տակուն և սուղ կ'ելլայ, այնպէս որ լաւին թոփը հաւանականաբար մինչեւ 25-30 դրշ. կրնայ ծախուիլ։

Ցաղող տարիներու մէջ չուրջ 6—7 հազար ծրար քթան-կտաւի արտադրում կ'ելլայ, որ ասկից ալ մեծ մասով Եգիպտոս և Երուսաղէմ կ'արտածուի, ուր Ֆէլլահներուն սիրական ա՛յս դիմացկուն հագնելիքը չա՛տ յարգի ու չա՛տ ալ բանուկ ապրանք մըն է դեռ բազանցապէս։

Քաղաքիս մէջ ալ կտաւագործական արհեստը բաւական տարածուն ընդհանրացում մը ստացած է, որով գրէթէ ամէն տան մէջ ոստայնանկի գործատեղան մը մշտապատրաստ լարուած կը տեսնես, իբրեւ խորդանչան կանայի զբաղումներուն է՝ ն խելանի ու է՝ ն պարծենալի ճարտարութեան։ Մեր իգական սեռին գործած կտաւներէն զատաբերը, զըվրախը, չէօղմէն ու բամբակէ մէլէզը տեղական սպառումին բաւելէ զատ՝ չրջակայ գիւղացիներուն պէտքերուն ալ կրնան հանիլ լիովին։

Գիւղացին իր պահած քթանին մէկ մասն ալ կապերտագործութեան սահմանած է սակայն, անանկ որ տարին 5—600 հատ կապերտ կը գործէ ան. ճերմակ կապերտը կը ծախուի ըստ տեսակի ու չափի 15—20 դրշ. սըրբիչի կապերտն ալ 25—30 դրշ. գին ունի, իսկ 4½ արշին երկայնքով և 2 արշին լայնքով բուրդէ կապերտը 80 դրուշէն մինչեւ ոսկի մը կ'արժեւորի։ Այս կապերտները, որ քթանեղէն կտաւին պէս քթանի բերքին առատութեան կամ նուազութեան համեմատ արտադրուիլ կ'ունենան, մի միայն հոս և չրջականներն է որ սպառում կը գտնեն։

Վերջին տարիներուս մէջ, կապերտաշինութենէ աւելի զորգագործութիւնը հազիւ թէ քաղքիս մէջ մուտ գտած՝ ցուցալի է դիտել թէ՝ հպանցիկ չու մը, խաբուսիկ անցք մը ունեցաւ։ Այն տանները իրա՛ւ որ գործոն կիներուն մէջ սրտապնդող ոգեւորութիւն մը կը թեւաւէր դէպի այդ. փարձերը, նմոյշները չա՛տ ասրինքեղ ու չատ նրբարուեստ էին. գոյները անթափ ու գրաւիչ, ձեւը յանկուցիչ, տեսակը ազնիւ և տեսքն ալ սիրուն ու պէսպիսուն. սակայն չդիմեմ ինչո՞ւ, չատ չատ հասաւ լքումը ու հիմակ հազիւ մէկ քանի հոգի գորգ կը գործէ անվնաս։

Ո՞ւր էր թէ մեր արուեստասէր գեղեցիկ սեռը յեսոյ ոստում մը ընէր ու նորէն ընդգրկէր ա՛դ գեղազանցապէս գեղարուեստ-ճարտարարուեստը, որ իր արդիւնաւորութենէն զատ՝ ինքնին հաճելի և զբօսալի ժամանց մըն է միանգամայն։

ԶԱՐԵՀ ԿԷՆՃԵԱՆ

ԻԶՄԻՐԻ ԳՈՐԳԵՐԸ

Փոքր Ասիոյ գորգագործ կեդրոններուն մէջ, Այդընի նահանգը կրնայ առաջին կարգը գրաւել։ Գորգագործութիւնը նահանգին ճարտարարուեստներուն մէջ ամէնէն զարգացածն է։ Գուլա, Տէմիրճի, Կէօրսէս, Սպարթա, Ագիսար եւն. հազարաւոր գործատեղաններ կան, որք չարունակ գորգ կը հիւսեն, Իզմիրի գորգի մեծ վաճառատուններուն հաշուոյն, որք իրենց մասնաւոր գործակալներն ունին տեղւոյն վրայ։ Բայց ասոնց մէջ Ուշաքն(*) է որ առաջին տեղը կը բռնէ, ոչ միայն իր գործատեղաններուն թիւով, այլ և իր արտադրած գորգերուն ազնուութեամբ և քանակութեամբ։ Հետեւապէս Ուշաք անհաւատալի քանակութեամբ բուրդ կ'սպառէ, զոր կը հայթայթէ ո՛չ թէ իր մէջէն, այլ հեռաւոր վայրերէ։ Բուրդը ընդհանրապէս գարնան, Մարտի սկիզբը կամ Ապրիլի սկիզբը կը

մասնաւոր պաշտօն մը ունին։ Լավառէտ երկու անգլիացիները տեսնելուն պէս ոտքի ելաւ։

Միս Օռէթ անոր մօտենալով չզրկեցին դուրս մնացած ձեռքերը կապոցին կերպով սեղմեց ու աննկարագրելի արիասրտութեամբ մը,

—Անշուշտ կ'սպասէիք որ գայ, այնպէս չէ՞ հարցուց։

Լավառէտ չկրնալով մէկէն ի մէկ պատասխանել սրտայոյզ ակնարկ մը ուղղեց օրիորդին։ Աղջկանը վշտահար աչքերը երբ հանդիպեցան երիտասարդին ակնարկին, երկուքին ալ երեսէն վար սկսան հոսիլ յորդ արցունքներ։ Լավառէտ խոր հեծկլտուքով մը՝

—Այո՛ օրիորդ բաւ, մարդ ինչպէս որ գիշերուան խոր մթութեան մէջ լոյսի կ'սպասէ, անանկ ալ ես ձեր գալստեանը կ'սպասէի, որովհետեւ... Հեծկլտուք մը խեղդեց խեղճ երիտասարդին ձայնը կոկորդին մէջ, որ մէկ երկու վայրկեան լուռ մնալէ վերջ, արցունքներ որբելով,

—Այո՛, ձեզի կ'սպասէի ո՛վ օրախ միակ տէրը, որովհետեւ, դժբաղդութիւնս

(*) ԾԱՆՕԹ. — Ուշաք, վարչային տեսակէտով, Խիւտավէնտիկեարի նահանգին իրաւասութեան ներքեւ է, բայց առեւտրական տեսակէտով, կապուած է Իզմիրի, որ իր արտածութեանց գլխաւոր նաւահանգիստն է։ Ուշաքի ցորենն ալ համաբաւոր է իր խոշոր և սառք հատիկներով։

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. երես)

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՍԱԿԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ. — Ռուսական փոխառութեան իրադարձութիւնները, Տրէզդէնի մէջ գերման կայսեր արտասանած բաժակաճառերը Եւրոպայի բոլոր գլխաւոր սակարաններուն մէջ առուրաբար առաջ բերին։

Պերլինէ հեռեւեալը կը հեռագրեն չաբաթ օրուան թուով. — Սակարանին մէջ հեղձամղձուկ ծանրութիւն մը կը տիրէր, ծախող ծախողի, բայց գնող չկայ։ Մանաւանդ ռուսական արժեթուղթերուն վրայ նայող չկ'ելլար։ Թէեւ Լոնտոնէն ու Բեռլինէն եկած վերջին լուրերուն վրայ փոփոխմը հանդարտ եղաւ։ Տեղական Պանքային թուղթերը 3½%, վարկի թուղթերը 2%, ռուսական պանքային թուղթերը 7% ինկան։ Ռուսական փոխառութեան թուղթերը 2½%, ռուսական Բրիօրիթէն 2—3%, գերման ներքին փոխառութեան թուղթերը 0.50% ինկան։ Աւստրիական և ամերիկեան երկաթուղիի արժեթղթերն ալ ետ գացին։ Պերլինի մեծ Թրամուէի թուղթերը 2% կրճատցուցին, չոգենաւային թուղթերը 3%։

Ռուսերէնարտնական պատերազմին ծագումէն ի վեր Պերլինի Սակարանը ա՛յքան տխուր տեսարան մը պարզած չէր։

*** Բարիզէ նոյն թուով հետեւեալը կը գրեն. — Վիլհէլմ կայսեր ճառը մտահոգութիւն առաջ բերաւ դրամական և սեղանաւորական հրապարակին վրայ։ Մամուլու փափաքը ընդհանուր էր։ Ամէն տեսակ թուղթերը յեւսխաղաց շարժում մը ունեցան։ Ռուսական արժեթուղթերը շատ ածանցան ծախողներուն թուոյն չատութեան պատճառաւ։ Գրիանք ռուս ճարտարարուեստական տան արժեթուղթը մինչեւ 25 ֆր. ինկաւ։ Բայց ռուսական արժեթուղթերու վրայ չանգիտական բոլոր ձեռնարկները չյաջողեցան, որովհետեւ Սակարանի միջնորդները իրենց վեղչի իրաւունքը առաջ քչելով ծախուած արժեթուղթերուն էֆէքթիֆը պահանջեցին, ալիվրէ չանատակութիւնները դադրեցնելու համար։ Սակայն հակառակ այս արուեստական պաշտպանութեան ռուսական արժեթուղթերը նշանակելի անկում մը կրեցին։ Ռուսական Ռենտոլիէն կոմունցուց 1 ֆր. 25 սանթիմ, 1901 տարուոյ չորս առ հարիւր Ռանթը 1 ֆր. 60 սանթիմ, 1896 տարուոյ երեք առ հարիւր Ռանթը 1 ֆր. 10 սանթիմ։ Բոլոր արտաքին պետական պարտաթուղթերը, բացի իտալականէն, որ քառասուն սանթիմ վրայ դրաւ, կոմունցուցին։ Պանք տը Բառի 2 ֆր. կոտրեցաւ, Բրէտի Լիոնէ 15 ֆր., բայց ի վերջոյ 1138ի վրայ գոցուեցաւ։

*** Լոնտոնէն կը գրեն նոյն թուականաւ. — Վիլհէլմ կայսեր ճառախօսութիւնները նշանակալից անկում առաջ բերին Սակարանին մէջ բոլոր միջազգային թուղթերուն վրայ։ Ներքին և գաղթային փոխառութեան թուղթերն ալ զգածուեցան։ Անհաշիւ և առատ վաճառումները գիներուն մակարդակը շատ վար իջեցուց, մանաւանդ Բարիզի հրապարակէն եկած լուրերուն հետեւանքով։ Ամէնէն աւելի ետ գարկաւ ռուսականը, նոյն իսկ ճարտնական Ռանթը անկում մը կրեց։ Իտալական թուղթերը բարձրացան միայն։ Հարաւ-Ափրիկեան հանքային թուղթերը չահադիտական միջոցներով շատ ինկան։ Անգլիոյ Պանքան 500,000 սթերլին փոխ տուաւ, իսկ ընդունեց 11,000 սթերլին ձոյլ ոսկի։ Աբծաթ դրամին արժէքը կ'աւելնայ։

*** Վիէննայէ հետեւեալը կը գրեն նոյն թուով. — Աւստրիոյ Ռուսիոյ հետ ունեցած ամբողջ վաճառականութեան կէսը հացաբոյսի վրայ է։ 1904ին Աւստրիա Ռուսիայէն 31 միլիոն 402,288 անգլ. ոսկիի ապրանք ներածեց, որուն 14 միլիոնը հացաբոյսի համար միայն։ Բայց հաւանական չէ որ Վիէննայի մէջ հացը սղէ, որովհետեւ Ամերիկա և Բանատ այս տարի սովորականէն աւելի մեծաքանակ ցորեն արտադրած են։ Աւստրիա Ռուսիայէն տախտակ ալ կը գնէ, բայց ձմրան խստութեան մէջ տախտակի վաճառականութիւնը բոլորովին կը դադրի, որովհետեւ փոխադրութիւնը գրեթէ ամբողջութեամբ ջուրի ճամբով կ'ելլայ, որ կը սառի քնականաբար։ Ռուսիոյ մէջ իսկ ձմրան սառուցեալ տիներուն կը դադրի տախտակի ներքին վաճառականութիւնը։ Հիւսիսային ձմրան խստութիւնը սովորաբար Նոյեմբերի վերջերը կը փակէ ջուրի ճամբաները, և ձմեռնային ամիսներուն շատ քիչ տախտակ կամ չինուած տախտակ կուգայ Ռուսիայէն Աւստրիա։ Բայց հացաբոյսին համար խնդիրը կը տարբերի։ Փոխադրութեան համար երկու եղանակ կայ։ Մին հունձքին վերջնայէն սկսեալ կը տեւէ մինչեւ ջրանցքներուն և գետերուն սառիլը, և այդ եղանակին մէջ բոլոր հացաբոյսերը ջուրի ճամբով կը փոխադրուին, այսինքն Ռուսիոյ ներսերէն նաւակներու գիւմաները կը փոխադրուին մավունաներով, որոնք իրենց կարգին նաւահանգիստները սպասող շոգենաւերը կը լեցնեն։ Բայց երբ սառը դոցէ ջրանցները և գետերը, հացաբոյսի փոխադրութիւնը երկաթուղիներու միջոցաւ կը կատարուի։ Այս տեսակ փոխադրութիւնը կը սկսի սովորաբար Հոկտ.ին, որովհետեւ մավունաները իրենց կըտրելիք երկար հեռաւորութիւններուն պատճառաւ Հոկտ.ի սկիզբէն կամաց կամաց կը քաշուին ծովեզերք՝ երթալու ատեն ճամբան սառոյցներէն չբռնուելու համար։ Մինչեւ որ նորէն այս մավունաները մէջտեղ ելնեն, ցորենը երկաթուղիով կը փոխադրուի։

*** Լոնտոնէ կը գրեն. — Մուշտակի գինը չատ բարձրացած է Լոնտոնի մէջ։ Ասոր գլխաւոր պատճառն է Ծ. Արեւելեան պատերազմը, որ մուշտակի վաճառականութեան մեծաց երկու կերպով։ Նախ մուշտակաւոր կենդանիներուն որսորդութիւնը ետ մնաց այդ պատերազմին պատճառաւ, և երկրորդ՝ Սիպերիոյ մէջ բաւականապէս կենդանի չբռնուեցաւ։ Հիւսիսային Ամերիկայէն եկաը Ռուսիա է մուշտակի առաջին մատուցողը։ Աւստրիա միայն անցեալ տարի 60,000 անգլ. ոսկիի մուշտակ գնեց Ռուսիայէն։

ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՑՍԵՐ ԲԱԺԱԿԱՃԱՌԸ.— Պերլինի թերթերուն մեծամասնութիւնը լուսնիին կը պահէ Վիլհէլմ կայսեր Տրէզդէնեան ծանօթ բաժակաճառին վրայ։ Միմիայն պահպանողական Բօսք հեռեւեալ կերպով կը բացատրէ իր դիտողութիւնները կայսեր այդ բաժակաճառին վրայ.— «Իսկ ամբողջ գերման ժողովուրդին մէջ պղտոտեալ արձագանգ մը գտնէ կայսերական բերանէն եղած այդ բաժակաճառը, և սրտանգուին ամէնքը ասով։ Կայսեր արտասանած բոլոր վերջին ճառերը նըպատակ ունին դերման ժողովուրդը ուշադիր, արթուն և զգուշաւոր պահելու։ Մեր հայրենիքը խաղաղութիւն կ'ուզէ և կայսեր քաղաքականութիւնը այդ գեղեցիկ նպատակին վրայ հասատատած է։ Բայց եթէ Գերմանիոյ դէմ դաշնակցութիւն մը կազմուի, ինչպէս երբեմն Բրուսիոյ դէմ կազմուեցաւ Եւրոպայի մէջ՝ Սեպտեմբրի Պատերազմին ժամանակ, և եթէ թշնամին ուզէ մեզ վրդովել, ա՛յն ատեն մեծ թագաւորին (Մեծն Ֆրէտերիկի) դիւցազնական օրինակը մեզի տիպար և պատկեր մը պիտի լլլայ, այն ատեն գերման հայրենիքին որդիները ուրախութեամբ պիտի ճանչնան իրենց պարտականութիւնը և պիտի կատարեն զայն, և մեր խաղաղասէր ժողովուրդը պիտի գիտնայ բորբոքել պատերազմական հին խանդը և պիտի գիտնայ վերանորոգել իր ճակատամարտի համբաւը։»

*** Գերման կայսեր բաժակաճառը Բարիզի մէջ զանազան մեկնութիւններու նիւթ եղած է։ Վառօդը չոր և թուրերը սուր պահելու կայսերական ազդարարութեան ակնարկիով, Թան դիտել կուտայ թէ կայսեր իր հայրենակիցներուն տուած այս խորհուրդը պէտք է որ միւս Տէրութիւնց գլուխներն ալ իրենց հայրենակիցներուն տան։ Ցեռայ Մ. Լուպէի և Սպանիոյ թագաւորին միջեւ փոխանակուած բաժակաճառերուն ակնարկելով, Թան դիտել կուտայ թէ «Վիլհէլմ Բ. նոյն բանը կրկնեց աւելի տռամաթիք բայց սէ նուազ կորովի շեշտով, ինչ որ Ալֆոնսօ և Լուպէ ըսին զինուորական ուժերուն համար։ Ֆրանսա բարեբախտաբար հիմա իր բոլոր ուշադրութիւնը նուիրած է իր զինուորական ու նաւային ուժերուն, գիտնալով թէ, ինչպէս ըսաւ Մ. Լուպէ, զօրաւորները միայն կը յարգուին և կը փնտռուին։ Ֆրանսա գիտէ թէ փոփոքուած խաղաղութիւնը ասով միայն տեւական կ'ելլայ, և Տէրութիւն մը ո՛րքան աւելի հոգ առնի զօրաւոր բանակ մը ունենալու, ա՛յնքան նկատի առած կ'ելլայ իր բարգութիւնը թէ՛ նիւթապէս և թէ բարոյապէս։ Ուստի մեր իրաւունքները և մեր պատիւը միայն պաշտպանած կ'ելլանք, եթէ թոյլ տրուի մեզի Ֆրանսայի եւս պաշտպանելու կայսերական խօսքերը.— «Մենք գիտենք Ֆրանսայի դիրքը, և Եւրոպայի կացութիւնը։ Ուրեմն —կեցցէ՛ չոր վառօդը և սուր թուրը, կեցցէ՛ն նպատակի յառաջ ա՛ջքերը և միշտ կորովի մկանունքները»։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԵՒ ՆԱԻԱՅԻՆ ՈՒԺԵՐԸ.— Վերջին դէպքերուն հետեւանքով Վիլհէլմ կայսր որոշած է Գերմանիոյ զինուորական ուժը բարձրացնել և ըստ այսմ Բայխթակին առաջիկայ նստաշրջանին մէջ նոր վարկեր պիտի խնդրուին թէ՛ Բանակին եւ թէ Նաւատորմին համար։ Զինուորական ծախքերուն դիմանալու նպատակաւ կառավարութիւնը Բայխթակէն պիտի խնդրէ նաև տուրքերը աւելցընել։ Ելմտական նախարարը այս մասը ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ, որով կարելի պիտի ըլլայ 10 միլիոն անգլ. ոսկի աւելի տուրք գանձել։ Ամէնէն աւելի ծխախոտի և գաբեջարի տուրքերը պիտի աւելնան, ինչպէս նաև ժողովուրդին ամէնէն չատ սպառած նիւթերուն վրայ։ Ֆրանկֆուրթը Զայթունկն Պիւլով իշխանին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ արդէն իսկ ծանր տուրքերուն վրայ, մանաւանդ որ այս միջոցին գերման ժողովուրդին անհրաժեշտ պէտքերը, ինչպէս միս, ևն., խիստ սղած են։ Ուստի ժողովրդային նիւթական կարողութիւնը պէտք է նկատի առնել, կ'ըսէ, նոր տուրքեր աւելցնելու առթիւ։

ՃԱՌՈՆԻ ՌՈՒՍ ԳԵՐԻՆԵՐԸ. — Թօքիոյի զինուորական հրամատարը Թաքաղաքիի մէջ ողջերթի դաշտային խնջոյք մը տուաւ պատերազմին մէջ գերի բռնուած ռուս սպաներուն։ Ճան դավառ բաժակներ պարպուեցան Զարին և Միքատոյին համար։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ անպայման ժամանակով յետաձգուած է, ինչպէս կը հեռագրեն Բեռլերսպուրկէ։ Թէև պայմանագրութիւնը պատրաստուած էր, և քանակութեան չրջաբութեան գնոյն և միւս պայմաններուն վրայ կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէր, բայց փոխատու պանքաները վերջին պահուն հարկ տեսան նոր խորհրդակցութիւն մը ընելու։ Ռուսիոյ ելմտական նախարարն ալ համամիտ գտնուեր է այս կարգադրութեան, խորհելով թէ Եւրոպայի ներկայ սեղանաւորական անձկութեան մէջ աւելի լաւ կ'ելլայ փոխառութիւնը յետաձգել գնորդներուն դիւրութիւն տալու համար։

ՑՈՐԵՆԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ. — Ամերիկայէն եկած լուրերը ոչ միայն ցորենի առատութիւն մը ցոյց կուտան այդ երկրին մէջ, այլ կը յայտարարեն նաեւ թէ Արժանթինի և Բանատայի մէջ ալ առատ ցորենի մթերք կայ, արտածուելու կազմ և պատրաստ։ Պերլինի ցորենի հրապարակն ալ խիստ բանուկ է հունձքին առատութեան պատճառաւ։ Բէչքայի գիներն ալ ինկած են։ Գերման հրապարակներէն մեծաքանակ ցորեն կը պաարտաստուի արտաքսութեան համար։

ԳԵՐՄԱՆ ԿԱՑՍԸՐԸ ԵՒ ԶԻՆԱՍՏԱՆ. — Հոկտ. 24ին Բեռլինի գերման դեսպանը ձմեռնային պալատին մէջ Զինուկայսեր և Խնամակալուհիին ներկայացնալով, յայտարարեց թէ Բորթուգալի հաշուեթեան պայմանագրին վաւերացումէն վերջ գերման կայսրը այլ ևս ժամանակը եկած կը համարի Բէչիլիի օտար պահակազօրքերը ետ քաշելու։

ՕՐ. ԱԼԻՍ ՐՈՒԶՎԷԼԹԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ.— Ծ. Արեւելքի մէջ երեք ամսուան պտոյտէ մը և Սան Ֆրանչիսքոյէն երկաթ ճամբորդութենէ մը վերջ Օր. Ալիս Ռուզվէլթ Նիւ-Յորք ժամանեց։ Կայարանին մէջ իր բարեկամներուն ըսաւ.— «Շատ լաւ ժամանակ մը անցուցինք, բայց ետ դառնալուս վրայ ուրախ եմ։» Եւլեկտրական կառք մը պատրաստ էր, որով իր ազգականները հին տունը գնաց, ուր անցուց գիշերը, և երկրորդ օրը ուղղակի Ուաշինկթըն ճամբայ ելաւ Սպիտակ Տունը երթալու։ Օրիորդին ազգականները կը հերքեն այն զրոյցը թէ Ալիս պիտի նշանուի Մր. Նիքոլաս Լանկմէնի հետ, որ ամերիկեան խորհրդարանին ժողովրդական երիտասարդ անդամներէն մին է, և Օրիորդին ընկերացած էր առաջ Ծ. Արեւելեան պտոյտին առթիւ։ Ամերիկեան մամուլը, որ ասանկ խնդիրներու վրայ չատ մեծ համարձակութեամբ կը խօսի, զանազան փորձեր ըրին Լանկմէնի և Ալիսի մտ առանձին, այս մասին իրենցմէ ուղղակի բան մը լսելու համար, բայց չյաջողեցան։ Նիւ Եորք Հերալտ կ'ըսէ թէ նախագահին աղջկան ընկերացողներէն ո՛չ մին պիտի ուզէ նշանուելու վրայ որոշ բան մը ըսել, բայց անոնք որ ճամբորդութեան միջոցին և վերադարձին ատեն կռահեցին երիտասարդին մանաւոր հոգածութիւնը Օր. Ալիս Ռուզվէլթի նըկատմամբ՝ կասկած չունին որ այդպիսի նշանուելու մը կրնայ հաւանական ըլլալ, մանաւանդ որ կ'ըսուի թէ չոգենաւին մէջ օր մը Մր. Լանկմէն կատակը ա՛նչափ առաջ տարաւ Օրիորդին հետ որ զայն հրեց ջրամբարին մէջ նետեց։ Նոյն թերթը կ'ըսէ թէ իր ճամբորդութեան միջոցին Օր. Ռուզվէլթի ընդունած նըւէրները երկու խոշոր վական կը լեցընեն, ընդ ամէնը քսան երեք խոշոր անտուկներու մէջ։ Ֆրանչիսքոյի մաքսային իշխանութիւնը Օրիորդին ծրարները քակելու պատասխանատուութենէն զերծ մնալու համար, նոյնութեամբ Ուաշինկթըն զրկեցին զանոնք։

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԱԼԻՆ ԹՈՂՈՒԼ. — Նէպրասքայի (Ամերիկա) Համալսարանին Տնօրէնը կ'առաջարկէ որ մահուան դատապարտուած ոճրագործներուն կամքին ձգուի կախաղանով կամ անդամահատութեամբ մեռնելու որոշումը կամ ընտրութիւնը։ Այս առաջարկութիւնը առաջին անգամ ըլլալով եղաւ Շիքագոյի երեք դատապարտեալներուն։ Մին՝ Ձօկօ Գրիկզ՝ կախաղանը նախընտրեց, յայտարարելով թէ չուզեր բժիշկներուն հատուցանել գործիքին տակ չարչարուիլ։ Ուրիշ մը՝ Ճօն Միլլէր՝ ողջ ողջ անդամահատութեան կողմնակից եղաւ, յայտարարելով թէ դահիճէն նախընտրելի է բժիշկը։ Երրորդը՝ Եօհան Հօխ՝ ան ալ անդամահատութեան նպատաւոր երեւցաւ։ Ամերիկեան բանտային իշխանութիւնք կը կարծեն թէ ամբաստանեալներէն մեծագոյն մասը նախամեծար պիտի համարին անդամահատ տոքթորներուն անձնատուր ըլլալ։

ԱՆԳԼԵՒԻՏԱԼԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՄՆԵՐ. — Ձեռնավայի նորաչէն նաւահանգիստը, որուն բացումը կատարեցին Իտալիոյ Թագաւորը և Թագուհին, ո՛չ միայն այդ քաղաքին վաճառականութեան զարմանալի կերպով աճելուն պատճառ եղաւ, այլ նաև նոր առիթ մը Անգլիոյ և Իտալիոյ քաղաքական բարեկամութեան։ Այդ նաւահանգստին մէջ հաւաքուած էին անգլիական, և Ֆրանսական մարտանաւեր ի պատիւ թագաւորին։ Իտալական թերթերը, կը յայտարարեն թէ ինչ որ ալ ըլլայ Տէրութեանց ներկայ կամ ապագայ համախմբութիւնը, Իտալիա երբեք թշնամական արարքի մէջ պիտի չգտնուի հանդէպ Անգլիոյ։ Երբեակ Զինակցութեան հակառակ եղող բոլոր իտալական թերթերը չատ ուրախ են, որովհետեւ ֆինանսական և անգլիական մարտանաւերուն ներկայութեան քաղաքական նշանակութիւն տալով կը հետեւցընեն թէ նաւախումբերուն ժամանումը ցոյց կուտայ սերտ բարեկամութիւնը Իտալիոյ, Անգլիոյ և Գերմանիոյ միջեւ։

*** Իտալիոյ թագաւորը և թագուհին երկաթուղիի կայարանին մէջ ընդունուեցան ծովային գործոց նախարար Միրապէլլօ ծովակալէն, տեղական իշխանութիւններէն և ֆրանսական նաւախումբին հրամատար ծովակալ Գառնոյէ։ Թագաւորը և թագուհին մեծ հանդէսով ընդունեցին անգլիական նաւախումբին հրամատարը և գլխաւոր սպաները, ամէնուն ալ ձեռքը թօթուելով, և նաւային խնդիրներու վրայ խօսեցան երկարօրէն։ Անգլիացի ծովակալը խօսակցութեան միջոցին Ն. Վեհափառութեան հաղորդեց իր երկրին յարգանքները և բրիտանական կառավարութեան բարեւները։ Ծովակալը ակնարկեց Մեծին Բրիտանիոյ և Իտալիոյ նաւատորմիղներուն միջեւ տիրող բարեկամութեան։ Ի վերջոյ հրաւիրեց Ն. Վեհափառութիւնը իր այցելութեամբ պատուել անգլիական նաւախումբը։ Թագաւորը ընդունեց հրաւէրը, և երկրորդ օրը հիւր եղաւ նոյն նաւատորմին։

*** Ֆրանսացի ծովակալ Գառնոյ արքայական ունկնդրութեան միջոցին հետեւեալ խօսքերը արտասանեց.—

«Տէր Արքայ.— Մ. Լուպէի և Փըրանսական կառավարութեան մեծարանքները կը բերեմ։ Ո՛չ մէկ ուրիշ պաշտօն ա՛յսքան հաճելի կրնար ըլլալ ինծի, ոչ մէկ ուրիշ պաշտօն կրնար աւելի պատիւ բերել ինծի։ Թոյլ տուէ՛ք ինծի որ աւելցնեմ թէ Ֆրանսացի նաւաստիները բարեկամական վառ զգացումներ ունին իրենց Իտալացի քաջարի ընկերակիցներուն համար։

ՉԻՆԱՍՏԱՆ.— Անգլիական թերթերը կը ծանուցանեն թէ գերման գործարանատէրներ մեծաքանակ թնդանօթի առաքումներ կ'ընեն դէպի Չինաստան։ Գերման տուները կ'ապրատին փութոյ ազդեցութեամբ գործադրել չինական կառավարութեան ապպարանքները։ Բաղմաթիւ չոգենաւներ քանի մը չաբաթ իրարու վրայ Համպուրկէն Թիէնցին պիտի զրկուին։ Կ'ըսուի թէ չինական կառավարութիւնը որոշած է գրեթէ բոլորովին վերազինել իր զորքերը։

ՆԱԽԱՃԱՇ ՄԸ՝ ՈՐ ԻՐ ՆՄԱՆԸ ԶՈՒՆԻ. — Միքատոն երկու հազար անգլիացի սպաներ ճաշի հրաւիրեց Շիմպոյի պալատին մէջ, որոնք մէկ սեղանի վրայ պիտի ուտեն։ Հացկերոյթներու պատմութեան մէջ այս իրողութիւնը իր նախընթացը չունի։

ԾՆՈՂԱՑ ԱՆՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԵՆՑ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՒՆ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ.— «Տէրլի Թէլէկրաֆ» իր կանանց Բաժնին մէջ հետեւեալը կը գրէ.— Գիտական նորելուկ վարդապետութիւնները իրենց զաւակներուն սովրեցընելու մասին ծնողք չատ զգուշաւոր պէտք է ըլլան։ Պէտք է ուշադիր ըլլալ որ անհամ իմաստներու ձեռքը չյանձնուի գիտական ուսումը, զոր իսկոյն կրնան սխալ հասկցուած Տարվինականութեան վերածել, և գիտական դատախօսութեանց միջոցին բարեշրջութեան վարպետ հանդիսանալով, մարդկային սերունդը մինչեւ անասնականութեան կը տանին։ Ասանկ տխուր բան մը անցեալ օր Անգլիոյ մէջ ալ պատահեցաւ։ Փոքրիկ աղջիկ մը՝ զոր իր հայրը բարեշրջութեան վրայ ժողովրդային դասախօսութեանց ներկայ ըլլալու զրկած էր, երբ տուն դարձաւ, հայրը մթամտորէն հարցուց անոր.— «Ե՛, աղա՛ս, ինչ սովրեցար»։ — «Ո՛ հայրի՛կ, ծնելէս առաջ դուն և մայրիկս կապիկ էիք...»։

ՍՊԱՍԱՒՈՐԻ ՄԱՍԻՆ ԴԺՈՒԱՐԱՀԱՃՈՒԹԻՒՆ.— Իրաւ է որ մարդ պէտք է իր ծառաներուն ընաւորութեան մասին բծախնդիր ըլլայ, բայց ծայրայեղութեան տանելու չէ գործը, կ'ըսէ «Տէյլի Թէլէկրաֆ», դարձեալ իր կանանց Բաժնին մէջ։ Անցեալ օր բծախնդիր տիկին մը իր հին վարժուհին նամակ մը գրելով անկէ սպասաւոր մը կը խնդրէր, կարգ մը մանրակրկիտ բծախնդրութիւններ ընելով և յանձնարարելով որ սանկ ըլլայ նանկ ըլլայ։ Վարժուհին հեռեւեալ պատասխանը ղրկեց.— «Սիրելի Տիկին, — եթէ ձեր ձեր նամակին մէջ յիշատակուած առաքինութիւններուն կէսը օնեցած ըլլար, հիմա չատոնց կը կարդուէի անոր հետ...»։

ԵՐԵՒԱՆԻ կուսակալ իշխան Լուի Նարշէան հրաժարական տուաւ։ Իր յաջորդը պիտի ըլլայ զօրավար Սանքէվիչ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԵՌԼԵՐՍՊՈՒՐԿ, 30 Հոկտ. — Հեռագրական ռուս գործակալութիւնը կը ծանուցանէ.—«Այս իրիկուն պիտի հրատարակուի Կայսերական հրամանագիրը որով կոմս Վիթթէ Նախարարաց Խորհուրդին նախագահ կ'անուանուի»։

Նիքոլա Զարը իր ներկայութեանը ընդունեց Թրէբով զօրավարը։ Ունկընդրութիւնը երկու ժամ տեւեց։

ԲԱՐԻԶ.—Բեռլերսպուրկէն կը հեռագրեն թէ ռուսական մեծ փոխառութեան համար հոն ժամանած բոլոր սեղանաւորները յաջողեր են իրենց բանակցութիւններուն մէջ։

—Թան կ'ըսէ թէ Գերմանիոյ կողմէն եղած առաջարկութիւնը՝ Բէ—Զի—Լի գանուող բոլոր օտար պահակազօրքերը ետ քաշելու մասին, նպատաւոր ընդունելութիւն մը պիտի գտնէ բոլոր ազգութեանց կողմէ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Նանկայէ կը հեռագրուի Մորնինկ Բօսդի թէ Բէչիլիի փոխարքայ Եուան—Շի—Բայ չինական բանակին ըրած յառաջդիմութեանց վրայ տեղեկագիր մը պատրաստել կուտայ զինուորական այն յանձնաժողովին զոր Մայր կայսրուհին իր խնդրագրով զրկած էր մեծ ռազմաթռիչներուն։ Այս տեղեկագրին մէջ կ'առաջարկուի որ չինացի կանոնաւոր զօրքերուն թիւը 300,000ի բարձրանայ։

ԼԻԶԲՈՆԱ.— Բորթուկալի թագաւորը ընդունեց Մ. Լուպէի հրաւէրը՝ Բարիզ այցելելու համար։ Բորթուկալի թագաւորը նոյեմբերին Բարիզ պիտի ժամանէ՝ արտաքին գործոց նախարարին հետ։ Գ. Լուպէ, Լիզպոնայէն մեկնելէն առաջ, 1000 ֆր. տուաւ աղքատներուն համար։

ՊԷՐԼԻՆ.—Գերմանիոյ Խորհրդարանը նոյեմ. 28ին պիտի գումարուի։

ԲԱՐԻԶ. — «Էնֆորմասիոն»ի Բեռլերսպուրկի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ ռուս կառավարութիւնը վերջնապէս ընդունեց համաձայնութեան մը գալ Մեծին Բրիտանիոյ հետ, Ծ. և Միջին Ասիական խնդիրներու վրայ։ Կը մնայ միայն երկու Տէրութեանց չահերը որոշել։ Բանակցութիւնները գաղտնի պիտի պահուին եւ կնքուած համաձայնութիւնը չպիտի հրատարակուի։ Բանակցութիւնները վերջնականապէս պիտի սկսին Օգոստոսին։

—Բուսոսէ կը հեռագրուի Լա Էվէյ թէ հոլանտական զօրքերը փայլուն յաղթանակ մը տարին։ 5 ժամ տեւող կռիւ մը վերջ, 230 հոգիէ բաղկացած թշնամի գունդ մը ամբողջովին գերի բռնուեցաւ։ Գունդին պետը անուշադրութեան վարկեանէ մը օգուտ քաղելով, Հոլանտացի զինուորի մը սուրը խլեց և անձնապան եղաւ։

—Խորդարանի նստաշրջանը բացուեցաւ. Երեսփ. Ժողովն ընդունեց կառավարութեան ծրագիրը, որով ընդհ. ներում կը շնորհուի գերագոյն Ատեանէն դատապարտեալներուն։ Դանլիզը պիտի խնդրէ Մերակոյէն որ անմիջապէս սկսի քննել Եկեղեցւոյ և Պետութեան բաժանման խնդիրը։

ՎԻԵՆՆԱ.— Աւստրեւհունգար եւ ռուս պատուիրակներուն միջեւ բանակցութեանց ձեռնարկուեցաւ՝ առեւտրական դաշնագրի մը կնքման համար։

ԲԱՐԻԶ.—Ֆրանսայի ու Վէնեցուելայի վէճին համար կատարուած բանակցութիւնները բարեբաղդաբար յաջողեցան։

ԹՕՔԻՕ.—Ռուսական «Վիսանիք» յայտնաւոր, որ ընկղմած էր Բօրդ Արթուրի առջեւ, ջուրին երեսը հանուեցաւ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Նանկայէ կը հեռագրուի թէ ամերիկացի ծովակալ Դրէյն զաւակին հետ որսորդութիւն կ'ընէր Ուանքինկի յոլկայքը, երբ արկածով չինացի կին մը վիրաւորեց։ Բիրինները կատղելով, սպաննեցին ծովակալը, և բանտարկեցին զաւակը։ Նաւաստիներու ջոկատ մը մեծ դժուարութեամբ կրցաւ ազատել բանտարկեալը։

ՆԻՒ ԵՕՐՔ.— Հիւծախտաւորներու հիւանդանոցին տնօրէն Տքդ. Ռիւք բսաւ թէ ինք տքդ. Պէյրինկէ առաջ գտած է հակահիւծախտային այն դեղը, որուն հեղինակ կը հռչակէ ինքզինք Տքդ. Պէյրինկ և թէ 1897ին բանակցութեան սկսած էր Բժշկական ընկերակցութեան հետ, իր դեղը ընդունելու տալու համար։

ՀՌՈՄ.— Իտալիոյ նախարարները բացառիկ գումարում մը ունեցան՝ քննելու Մ. Մաեօրանայի ելմտական բարենորոգմանց ծրագիրները, որոնց մէջ կայ հասոյթի համեմատական տուրք մը։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

31 Հոկտեմբեր 1905

Ֆրանս.	3%	(3% Français)	99 82
Բէյթ		(Ext. Turcs)	392 —
Սամ. Միացեալ		(S. Nv Unis)	90 65
Երկաթուղի		(Lots Turcs)	133 25
Պանք Օթթ.		(Banque Ott.)	606 —
Ֆրանսական		(Transvaal)	70 —

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎԸ երկի գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին Տ. Դրիգորիս արք. Օզվանէանեան և Տ. Գաբրիէլ եպս. Ճէվահիրճեան և Սեթեան ու Սանտալեան Աւագ քահանաները։

1.—Կիրիկոս Ամենապատիւ Տ. Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսը, Սուրբ Նոր բացուած ժառանգաւորաց վարժարանին իբրեւ տեսուչ խնդրած էր, Պատրիարքարանի անձնական դիւանի քարտուղարներէն Տ. Դարեգին վրդ. Խաչատուրեանը։ Ժողովը ընդունեց այդ առաջարկութիւնը և որոշեց զրկել զայն այդ պաշտօնին։

2.—Հապէշիատանի հոգեւոր հովիւ Տ. Մկրտիչ քնչ. Զլատեան վարդապետական ատիճան կը խնդրէր։ Ժողովը նկատելով որ արդէն Դպրեվանքին մէջ վարդապետական ուսման շրջանին հասած է, որոշեց տալ այդ վարդապետական ատիճանը, ձեռամբ Ս. Պատրիարք Հօր։

3.—Տ. Տրդատ քնչ. Գոյաճեանի կատարած քննութեանց տեղեկագրին վրայ, Ժողովը տեսնելով որ Դանտիլլի Տ. Եղիազար քահանան է յանցաւորը, որոշեց պաշտօնէ դադրեցնել զայն անպայման կերպով։

Ժողովը առնցէ զատ զբաղեցաւ կարգ մը ամուսնական խնդիրներով։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը իր ծայրագունութեան ատիճան ստանալուն 26րդ տարեդարձին առթիւ, առաջիկայ կիրակի պիտի նախագահէ Մայր եկեղեցւոյ արարողութիւններուն և պիտի քարոզէ։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ Ս. Կաթողիկոսը ասկէ առաջ իր վիճակն Ցարութիւն եաւուպեան և Արչակ Գալէնտէրեան ատուն երկու երիտասարդներ զրկած և գրով մըն ալ խնդրած էր Ս. Պատրիարք հօրմէն որպէս զի անոնք Դպրեվանք ընդունուին։ Պատրիարքարանէ գրուեցաւ Ս. Կաթողիկոսին թէ անոնք Արմաշ զրկուած են Խնամակալութեան կարգադրութիւնով։ Իսկ Վանայրական փոխանորդ Տ. Թորգոմ Ս. Վրդ.ի ալ ծանուցուեցաւ այս պարագան։

ԿԱՐՆՈՅ Կրօն. և Բազ. Ժողովներուն հաստատութեան և օրէնութեան Պատրիարքական կոնդակները զրկուեցան Պատրիարքարանէ։

ԽԱՉԻԿ ԳԷՈՐԳԵԱՆ անուն երիտասարդ մանրավաճառ մը կիրակի գիշեր, իր թաղին՝ Սարբեար Եէնի Մահալլէի Ցոյն քահանային ձեռամբ կը պակուի Ցոյն օրիորդի մը հետ, միմիայն Թարպարիայի Մեթրապոլիտին հրամանով։ Ինչպէս յայտնի է այս տեսակ խառն ամուսնութիւններուն համար օրէնք է որ երկու Պատրիարքարաններուն մէջ համաձայնութիւն մը գոյանայ և նորապակները անոնցմէ մէկուն կամ միւսին տեսարակին մէջ արձանագրուին։ Արդ հիմայ խնդիր է գիտնալ թէ այս Խաչիկ Գէորգեան և իր կինը ո՛ր Պատրիարքարանի կը պատկանին և իրենց զաւակները ո՛ր եկեղեցիին մէջ պիտի կնքուին, քանի որ օրինական ձեւակերպութիւնները կատարուած չեն։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Պատր. Փոխանորդ Տ. Եղիշէ Ծ. Վրդ. երէկ այցելեց Ս. Պատրիարք Հօր։

ՄԱՑՐԱԲԱՂԱԲԻՍ ազգ. վարժարաններու չրջանաւարտներու ցանկին մէջ՝ Իսմտիէի վարժարանէն Օր. Արշալոյս ձէնազեանի անունը, վրէպով թէ՛

ԵՓՐԱՏ ՔՕԼԷՋԻ 25ԱՄԵԱԿԸ

Սեպտեմբեր 29ի հինգշաբթի օրը Խարբերդի Եփրատ Գոլէճի և իր անդրանիկ ընթացաւարտներու 25ամեայ յոբելեանը կատարուեցաւ։ Մասնաւոր հրաւէրով բեմին ձախ կողմը յատկացուած էր հրաւիրեալներուն։ Գերմանացւոց քարոզիչ Մր. Էյման, Աստուածաբանական վարժարանին նախագահ Մր. Քէրրի, զուիցերիացի բրօֆ. Մարկօ, Տօքթօր Նթքէնը, պատուելիներ ու քարոզիչներ, Մէզրէի կեդր. վարժարանի անօրէն Տուրտուեան, Յովհ. Յարութիւնեան, Հայոց առաջնորդին կողմէ փոխանորդ քահանայ մը, երեւելիներ և այլն։ Իսկ աջ կողմը կը գտնուէին ներկայ բոլոր շրջանաւարտները՝ թուով 40—45ի չափ։ Հանդէսին փայլը կ'աւելցնէին տիկիններ ու օրիորդներ՝ իրենց գոյնզգոյն շրջազգեստներով և պէսպիսուն գլխարկներով։ Թէ՛ արական և թէ՛ իգական քոլէճի ուսանողներն ու ուսանողուհիները ամբողջութեամբ ներկայ էին իրենց ուսուցիչներով և վարժուհիներով։ Հանդիսասրահին ճակատը օմ. դրօշը կը ծածանէր։ Երկու կանչողաղդ սիներու վրայ կախուած էր քոլէճին հիմնադիր Տօքթ. Հուլլրի կենդանագիրը։

Ժամը 9½ին (Ը. Ե.) Համբարձէ քայլերգը նուագուեցաւ յանկարծ դաշնակի և ջութակի վրայ, առաջնորդութեամբ երաժիշտ ուսուցիչ Պ. Սամուէլ Խաչատուրեանի և Պ. Խաչատրի։ Աղօթք մը յետոյ, ալեւոր ուսուցիչ Պարոն Կարապետ Լիւլէճեան, գօլէճի կրթական կեանքը պատկերացուց բաւական յատակ ու մաքուր ոճով մը, և քոլէճին կրթական ծառայութիւնները թուեց։ Տր. Պարնըմ, որ 25—30 տարիէ ի վեր գօլէճին մէկ հիմնադիրը կը կազմէ, թուրքերէն լեզուով բացատրեց 1880ական տարին եղած 25 տարուան կրթական յառաջդիմութիւնը ու զարգացումը։ Պ. Մկրտիչ Որբերեան ընթացաւարտներու տեղեկագիրը կարդաց, որուն մէկ քաղուածն է հետեւեալը.—

1880ական 1905, 25 տարուան ընթացքին մէջ Եփրատ Գոլէճը 177 շրջանաւարտներ ունեցած է, որոնցմէ 16ը գրէթէ ծաղիկ հասակի մէջ մեռած են, և որոնց մէջ կ'արժէ յիշատակել Խարբերդի վաղամեռիկ բանաստեղծ Պ. Գարեգին Պէշկէօմիւրեանը (խօսուն ու մեյամադիկ «Սրինգ»ի անմահ հեղինակը)։ Ակնցի ուսուցիչ Պ. Յովհ. Գասպուլեանը՝ մաթէմաթիքի ճշմարիտ տաղանդ մը, Տիարպէքիրցի վաճառական Յովհ. Է. Փիլիմանեան, որուն ի յիշատակ 4 որբ գիւղերու գիշերօթիկներ կը պահուին, իր եղբայրներուն ծախքով, Խուլուսի Զաքար Է. Պօյաճեան՝ բանիրուն համալսարանական մը, և Այնտէպ առաջնակարգ վաճառական Մելքոն Է. Ժամկոչեան՝ ուսումնագէտ տաղանդ մը որ հին «Մասիս»ներուն մէջ երեւցած է յաճախ։ Ադին մնացած 161 շրջանաւարտներէն մեծ մասը կը զբաղի ուսուցչութեամբ, վաճառականութեամբ և քարոզչութեամբ՝ այլ և այլ տեղեր, մասամբ ևս կը կազմեն բժիշկներ, դեղագործներ, խմբագիրներ, երկրաչափներ, պաշտօնեաներ ու փաստաբաններ, և կարգ մը ևս՝ պատուաւոր արհեստաւորներ ու երկրագործներ։ Ընթացաւարտներէն 68 հատը առեւտրական և կրթական գործերով արտասահման կը գտնուին, իսկ 87ը մեր երկրին մէջ են՝ պատուաբեր զբաղումներով։ Այս 177 շրջանաւարտները եկած են 38 քաղաքներէ և գիւղերէ, որոնց մէջ ամէնէն շատ աշակերտ ղրկողները եղած են Խարբերդ, Մալաթիա, Ակն, Տիարպէքիր, Արաբկիր և Զէյթուն։ Ասոնց մէջ իր նշանակելի դէմքեր պէտք է թուել։ 1880ի անդրանիկ շրջանաւարտներէն բրօֆէսէօր՝ Թէնէքէճեան և Նահիկեան, որոնք 25 տարիէ ի վեր Եփրատի կրթական մէկ ջիղը եղած են, մին իբրեւ թրքագէտ, իսկ միւսը՝ քաջ մաթէմաթիկոս, ասոնց ընկերներէն են նաև փաստաբան Արշակ է.Փ. Շմաւոնեան Պօլիս, և գորդի վաճառական Պետրոս է.Փ. Գաղանճեան։ 1881ի շրջանաւարտներէն՝ Աւետիս է.Փ. Ժամկոչեան, վաճառական ի Մանչէսթր, որ իր գործատարութեան 20ամեակին առիթով 275 ոսկի նուիրած է Գոլէճին։ 1883ին՝ Յովհաննէս է.Փ. Փափկեան՝ վաճառական, որ տասնեակ մը տարիներ առաջ 400 թալէր նուիրած է, որուն տոկոսը՝ 4 ոսկի մօտ ամէն տարի կը տրուի աղքատ ու հայերէնի մէջ ամենայառաջադիմուհուհուն։ այս կրթասէրը մտադիր է կարեւոր գրամագլուխ մը նուիրել, որուն տոկոսով կարելի ըլլայ գօլէճին մէջ ուսուցչական մնայուն սիստեմ մը պահել Փափկեան անուամբ։ Նաև Յովհ. է.Փ. Սանդիկեան՝ քարոզիչ։ 1887ին Տօքթ. Սրամ է.Փ. Հէճինեան, Եւրոպական կարգ մը բժշկական համալսարաններու հաւատարիչ յեռոյ, Ամերիկա հաստատուած է և որ այս 25 ամեակին առիթով (ինչպէս Մանզուսի գրած էր) 1000 ոսկի նուիրած է, որուն տոկոսով մշտնջենապէս 4 Արաբկիրցի աղքատիկ գիշերօթիկներ պիտի դաստիարակուին։ 1890ին, կարապետ է.Փ. Սողիկեան, որ յոբելեան հանդէսին մէջ «բրօֆէսէօր» տիտղոսին արժանացաւ, իբրեւ 15 տարուան աշխատաւոր մը և քաջ հայկական ու քերթող։ Հմուտ է նաև Անգլիերէնի ու քիմիականութեան, ճարտար լուսանկարիչ, և տեղեակ ֆրանսերէնի, յունարէնի և լատիներէնի։ 1893ին, Ռուբէն է.Փ. Որբերեան, կանխաւ ուսուցիչ, վերջը գրագիր ու գործակատար՝ Իզմիր, և հիմայ վաճառական Ճիպուտի։ Ճարտար գրագէտ մը և սիրուած բանաստեղծ մը։ 1894ին, Պատ. Վարդան Ամիրխանեան, պերճախօս քարոզիչ մը որ Տիարպէքիրի մէջ մեծ համակրանք կը վայելէ։ 1895ին, Մարտիրոս է.Փ. Պօղոսեան, վաճառական։ աղքատութենէ բարձրացած է ներկայ նախանձելի դիրքին և որ այս 25 ամեակին առիթով 250 ոսկի նուիրած է։ 1896ին, Արշակ է.Փ. Տիլօյեան որ քանի մը տարի առաջ ծանօթ էր Մասիսի և ուրիշ պոլսական թերթերու մէջ։ Տօքթ. Յովհաննէս է.Փ. Գամպուրեան, անցեալ տարի Պէյրութի բժշկական համալսարանի առաջին ու մրցանակաւոր վկայականին արժանացնալէ յետոյ, այժմ նոյն հաստատութեան մէջ պաշտօնի կոչուած է։ 1899ին, Խաչատուր է.Փ. Քէչիեան, որ Պէյրութի համալսարանին դեղագործական ճիւղէն յաջող վկայական մը ստացաւ։

Տեղեկագիրին ընթերցումէն ետք, Բրօֆ. Նահիկեան խօսք առաւ և կարգ մը թուական հաշիւներով ներկայացնելէ յետոյ Խարբերդի ու շրջակայից ուսման համար վատնուած դրամները, եզրակացուց թէ՝ Խարբերդցիք կրթամոլ են բուռն ամենալայն առումով, և հետեւաբար անիրաւութիւն է ըսել թէ ժողովուրդը չի գնահատեր կրթական հաստատութիւնները։ Ժամը 11ին, Պատ. Առաքել Եղօյեան երկարօրէն խօսեցաւ կրթութեան վրայ և մասնաւորեց Գոլէճի հիմնարկութեան բուն նպատակը, որ է ներհուն, ճշմարիտ ու գիտակից եկեղեցւոյ քարոզիչներ պատրաստել, ինչ որ անտես առնուած է կամ քիչ կարեւոր համարուած է։ Կարապետ է.Փ. Սողիկեան, հակիրճ ուղերձով մը շնորհաւորեց երկու պատուական Ցուլեաբերները, և ի դիմաց Եփրատի ընթացաւարտներուն ու այժմեայ գոլէճականներուն՝ առանձին առանձին նուէրներ ներկայացուց անոնց։ Բրօֆ. Թէնէքէճեան ջերմ բարեմաղթութիւններ ըրաւ Օամ. փառապանծ Դաւուն համար, որուն հովանիին տակ այսքան տարիներէ ի վեր Գոլէճը իր անվիճար գոյութիւնը կը պահպանէ։ Որոտընդաստ ծափերով ողջունուեցաւ այս մաղթանքը։ Յետոյ կարգաց ընթացաւարտներու իրաւունքներու ցանկը, որուն գումարը 7—800 ոսկիի հասած է, բայց կը յուսացուի որ, 2—3000ի հասնի, վասն զի շատերուն ուղղուած նամակներուն պատասխանները տակաւին չեն եկած։ Այս գումարին մէկ մասը պիտի յատկացուի Տր. Հուլլրի կիսարձանը ըսելել տալով՝ Գոլէճին մէջը կանգնելու, և միւս մասին տոկոսովը անոք և ուսումնասէրներ դաստիարակելու։ Տիար Մինրան Պաբեան 15 ոսկի «Մաղթերգ»ով մը դրուատեց անմահ բարերար Տր. Հուլլրի յիշատակը և սրտաբուխ մաղթանքներ բարձրացուց Վեհ. Սուլթանին արեւշատութեան համար։ Մաղթերգը «կեցցէ»ներով ու ծափերով վերջացաւ։ Հրաւիրեալներէն միայն Յովհաննէս է.Փ. Յարութիւնեան երկու ուղերձ մը խօսեցաւ։ Նուագէ մը վերջը գոլէճին արդի անօրէն Մր. Ռիկս ի յիշատակ այս 25ամեայ յոբելեանին, խոստացաւ կատարելագործեալ հեռադիտակ մը բերել տալ՝ գոլէճին համար։ Բերկրալից տպաւորութիւն մը առաջ բերաւ Վեր. Տնօրէնին կողմէ կարապետ է.Փ. Սողիկեանի և Մկրտիչ է.Փ. Որբերեանի Բրօֆէսէօր անուանուիլը, որ ընդհատուեցաւ ներկայից և ամբողջ ուսանողաց գոռ ծափերով։ Մր. Ռիկս քառօրեայ մը չափ անգլիերէն լեզուով խօսեցաւ Նոր բրօֆէսէօրներուն՝ իրենց կրթ. նուիրական պարտականութեան մասին, և աղօթքով մը վերջացուց այս գեղեցիկ հանդէսը։

Գոլէճի ճաշասրահին մէջ հացկերոյթ մը տրուեցաւ հիւրերուն և հանդէսը վերջացաւ Վեհ. Սուլթանին ձօնուած երգերով ու մաղթանքներով։

Մ. ՊԱՍՊԱՃԵԱՆ

Խարբերդ, Եփրատ-գոլէճ

ՄԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ՕՐ. ԱՐՓԵՆԻ ՆԱՀԱԳԵՏՆԻՆ (Մանեսա).— Մանզուսէի բաժնեգինը անջատաբար ղրկեցէք մեր հացէին Օամ. մանաքօգով։

ՀԻԱՆԴԱՆՈՑԻ ԼՈՒՑԿԻՆԵՐԸ

ԻԶՄԻՏ, 15 Հոկտեմբեր 905

Տէր խմբագիր,

Մի քանի շաբաթ է մեր անհամբեր կ'սպասէինք Հիւանդանոցի լուցկին քաղաքիս մէջ վաճառուած տեսնելու, անուշտ ի սէր բազմաթիւ պատսպարեալներու, երբ վերջապէս մի քանի օր առաջ առիթը ունեցայ արտի կատարել բերկրութեամբ գնելու մի քանի տուփ, չը մտաբերելով իսկ թէ Հիւանդանոցի անկեանները շատը կարելի է խարդախուիլ ո և է անձի կողմէ։

Բայց ինչ յուսախաբութիւն, երէկ երբ Պատ. Մանզուսէի մէջ կարդացի զեղծումի մը նկարագրութիւնը, փութացի պատուել գնած առփերուս վրայի պանտօլը, և ահա երեւցաւ աւարիական լուցկիի դանակ մարդն, որուն ի տես արդար զայրոյթ մ զգացի։ Քաղաքիս մէջ երբ տարածուեցաւ այս լուրը ամէն գնողներ փութացին փորձել և ահա կենդանի ապացոյցներով տեսան այս անխիղճ խարդախութիւնը։ Նոյնը ներքակ կը խրկեմ խմբագրութեանդ, Ձեր միջոցաւ Հիւանդանոցի վարչութեան ուշադրութիւնը խնդրելով ներկայ զեղծումին դէմ։

Խնդրելով Տէր խմբագիր Ձեր հաճութիւնը՝ Պատ. թերթիդ միջոցաւ մեր գանգատները հրապարակելու։

Մնամ յարգանօք

ՄԻՆԱՍ ԴՈՆՏԱՑԵԱՆ(*)

(*) Ծ. Խ. Երէկուան Իզմիտի նամակին ստորագրութիւնը պէտք է ըլլայ Բիւղանդ Գ. Գասպարեան։

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ԵՐԵՔՇԱԲԹՕՍԱՆՔԻ

Կիրակի օր, Սկիւտարի, Իճաֆէյ, Սահակեան ընակարանին մէջ տեղի ունեցաւ Տիար Մելիք Գ. Աղասեանի նշանախօսութիւնը Օր. Ֆիլոմէն Ց. Սահակեանի հետ։ Տիար Մելիք Գ. Աղասեան պարկեշտ և գործունեայ երիտասարդ մըն է, իսկ Օր. Ֆիլոմէն Սկիւտարի Թաղային վարժարանին մէջ ուսում առած օրիորդ մը, որ օժտուած է ազնիւ հիրքերով։

ՀԱՐՍԱՆԵՔ

Երկուշաբթի, ժամը 8ին, Մայրեկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ պսակադրութեան հանդէսը ասկերիչ Սարգիս է.Փ. Գուրթպէյլեանի, Օր. Անժէլ Ենգաբեանցի հետ, կնքահայրութեամբ փեսին եղբայր Յակոբ է.Փ. Գուրթպէյլեանի։ Պսակի Ս. խարհրդոյն կը նախագահէր Տ. Վահան Ծ. վրդ. Յակոբեան, որ խրատական մը խօսեցաւ։ Շնորհաւորութիւնք կատարուեցան Մայր-եկեղեցւոյ Խորհրդարանին մէջ։

ԼՈՒՑԿԻԻ ՏՈՒՓԻՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒՄԸ

Ինչպէս յայտնի է, Սկիւտարցի անդամալոյծ արուեստագէտ մը, Տիար Տիօնիկ Համամճեան, ապրուստի պարկեշտ միջոց մը հայթայթելու համար, ակից առաջ հնարած էր լուցկիի ինքնաշարժ գեղեցիկ տուփ մը, որմէ բաւական քանակութեամբ գնեցին մեր բարեսէր ընթերցողները, 10ական դր. վճարելով իւրաքանչիւրին։ Նաեւ ազնիւ Տիկին մը ալ, անձամբ երթալով յիշեալ արուեստագէտին տունը, երեք օսմ. ոսկի յանձնեց։

Տիար Համամճեան, այս համակիր ընդունելութենէն քաջալերուելով, այժմ կատարելագործած է լուցկիին տուփը, որ աւելի գեղեցիկ յօրինուածքով մը նախ պատրաստ սիկառ մը և ապա լուցկի մը կը ներկայացնէ լծակը չարժողին։ Այս տուփը աւելի լայն է և քառակուսի յօրինուածք մը ունի վէտ ի վէտ տանիքով մը, որուն ներքեւ սինաղարդ վիլայի մը մանրանկարը կը գտնուի։ Լուցկի և սիկառ դնելու տեղերը անկատ են, իսկ ներքին ընդունարանը ա՛յնպիսի կերպով մը չինուած է որ լծակին առաջին չարժումէն պատրաստ սիկառը բացուածքին բերանը կուգայ կը կենայ և այդ միջոցին լուցկի մը իրեն յատուկ բաժինէն դուրս ելնելով կ'իյնայ գլխաւոր ընդունարանին մէջ և պատրաստ կը սպասէ լծակին երկրորդ չարժումէն՝ վառելու համար։

Այս տուփին չինութիւնը բաւական կնճռոտ ըլլալով և միւս կողմէ անհրաժեշտ ու անմիջական գործիքներ պատրաստ չգտնուելով, հաղիւ կարելի կ'ըլլայ երկու չարաթէն հատ մը արտադրել։ Իսկ պարզ տուփերէն բաւական քանակութեամբ կը գտնուի Խմբագրատան մէջ և կը յուսանք որ մեր ընթերցողները կը փութան այն մթերքը ապառել համզուած ըլլալով որ աղքատիկ արուեստագէտ մը քաջալերելը բարեգործութեան լաւագոյն մէկ եղանակն է։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Մեծարոյ Խմբագիր

Մանզուսէի Առեւտրական Բաժինը, որ ամէն Դշ. օր կանոնաւորապէս կը հրատարակուի, արդէն իսկ ընթերցողներու սուաղ թիւ մը ունեցած է, որոնք կ'օգտուին անոր բազմակողմանի պարունակութենէն։ Մասնաւորապէս մենք առեւտրականներս շնորհակալութեան բաժին մը ունինք հատուցանելու ձեր գլխաւոր աշխատակիցներէն Արտաչէս է.Գալփաքճեանի և գորգագործութեան մասնագէտ վաճառականին որոնք ա՛յնքան օգտակար կը հանդիսացնեն իրենց առեւտրական ուսումնասիրութիւնները։ Թող վստահ ըլլան այս յարգելի յօդուածագիրները որ առուտուրով հետաքրքրուող ամէն մարդ շնորհակալ կը մնայ իրենց, առեւտրական նիւթերու վրայ իրենց գրի առած հիմնեղ յօդուածներուն համար, ինչպէս է, զոր օրինակ, գորգագործութեան մասին գրուածը, որուն հեղինակը կը շնորհաւորենք ի սրտէ։

Ձերդ յարգանօք

Վ. ԴԱԼԲԳՃԵԱՆ

Բանկալրի

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎՃԻՀԱԹ

Սիվաս վիլայէթի տախիլնտէ Հասիպէյ գաւառը գայմագամլըղը՝ Տիվրիկ գայմագամը րիֆ. Ճէմալ պէյէ.

Տիվրիկ գաւառը գայմագամլըղը՝ Կիւրին գայմագամը րիֆ. Ֆէվզի էֆենտիյէ.

Կիւրին գաւառը գայմագամլըղը՝ Համիտիյէ գայմագամը րիֆ. Հիւսնի պէյէ թէֆվիզ պույրուլմուշ տրը։

ՆԵՐՔԻՆ

ԱԹԷՆԻ ֆսմ. դեսպան Բրիֆաթ պէյ առջի օր արձակուրդով Պոլիս եկաւ և ուղղակի Կայս. Պալատ երթալով արժանացաւ Կայս. մեծարանքներու։ Բրիֆաթ պէյ յետոյ Բ. Դուռ երթալով տեսակցեցաւ Մեծ-Դպարքոսին, Արտաքին գործոց նախարարին և խորհրդականին հետ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ դեսպան Մր. Լէյման Արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիք փաշայի ապարանքը երթալով տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ն. Վեհմութեան հետ։

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻՈՒԼԿԱՐ Թղթատարական և հեռագրական պայմանագրին օրինակները ղրկուեցան բոլոր կառավարական պաշտօնարաններուն։

ԹՈՒՐԲԻՈՑ ՁԻՐԵՐ. — Թուրքիոյ մէջ ձիերու ցեղը բարելաւելու համար միջոցներ ձեռք պիտի առնուին։ Ներքին գործոց նախարարութիւնը այս առթիւ պէտք եղած հրամանները առաւ նահանգները։ Մաճառական մատակ ձիեր պիտի գնուին և պիտի ղրկուին գաւառները։ Օտար երկիրներ ղրկուած անասուններուն տուրքերը կարգ մը բարեփոխութիւններու պիտի ենթարկուին։

ՀԵԼԼԷՆԱԿԱՆ «ԱՅԺԻԹԷՐԻԹ» արքայական զօրանաւը երէկ Պոլսէն անցաւ Ռուսիայէն Յունաստան վերադարձնելու համար Օլկա թագուհին։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ.— Իմացուելով որ Մէլանիկի նահանգին Լիսէճէճ գիւղին մէջ աւազակներու խումբ մը երեւան ելած է, Զիքիթ Խանլարեն և Մուժոռեան զինուորական ջոկատներ ղրկուեցան։ Ընդհարում մը կատարուելով աւազակներուն ամէնքն ալ ձերբակալուեցան՝ ոմանք մեռած եւ ոմանք ալ վիրաւոր։ Տեղեկագրուեցաւ ձեռնհաս պաշտօնարանին թէ կէվկէլիի չրջակայքը աւազակներուն հեռքը անգամ չէ մնացած։ Օրբիի Թուրիէ գիւղին մէջ զինուորական ջոկատի մը եւ պուլկար աւազակներու խումբի մը միջեւ ընդհարում մը կատարուելով, աւազակներու խումբին պետը ու ընկերներէն մէկը սպաննուեցաւ և ուրիշ մըն ալ ձերբակալուեցաւ։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.— Խեդիվին նախագահութեամբ Աղէքսանդրիոյ մէջ բացումը կատարուեցաւ խմելիք ջուրերու Նոր և կատարելագործեալ դասրանին որուն շինութիւնը արժած է 60,000 եգիպտական ոսկի։ Խեդիվը հոկտ. 7ին երկաթուղիով Մանսուրա գնաց և կատարեց տեղւոյն ցուցահանդէսին բացումը։

⁂ Եգիպտոսի արտասովոր պատուիրակ Ահմէտ Մուխթար փաշա, իր հետեւորդներով Աղէքսանդրիայէն Գահիրէ գնաց, Սուանի կուսակալը այցելութիւն տուաւ Մուխթար փաշային։

⁂ Հեռագրական լուրի մը նայելով անցած ուրբաթ օր Մրրիկ ծագած և յորդահոս տեղատարափ տեղացած է Աղէքսանդրիոյ մէջ։ Քաղաքը ողողուած է և նիւթական մեծ վնասներ պատահած են։ Անձրեւը ամբողջ օրը շարունակուելով թրամուէյներու և կառքերու երթեւեկները դարձած են, վասն զի փողոցները լիճի վերածուած էին։ Նիւթական վնասը քանի մը հազար ոսկի կը հաշուուի, մաքաքաւունը վնասուած է հեղեղներէն։

ՑՈՑՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ.— Գրած էինք թէ Սթրանճայի և Զօրլուի հասարակութիւնները բողոքած էին Պատրիարքարանի մօտ, խնդրելով որ զատ թեմ կազմուն և անջատուին Էրէյլիի վիճակէն, որուն հոգեւոր իրաւասութեան տակ կը գտնուին ցարդ։ Առջի օր նոր հեռագիրներ հասան Զօրլուի և Սթրանճայի յունաց հոգաբարձութիւնէն և վիճակային ժողովներէն, որոնք կը պնդեն իրենց խնդրանքին վրայ։

—Պատրիարքարանը վերջերս հրատարակած նոր կանոնագիրը ղրկած էր բոլոր պատրիարքներուն, ինչպէս նաև ինքնագլուխ եկեղեցիներու պետերուն։ Ֆէնէրի Պատրիարքարանին կրօնաթերթը իր վերջին թիւին մէջ կը հրատարակէ Ռումանիոյ գլխաւոր մետրոպոլիտին Տ. Ժողէֆի մէկ նամակը, որով ռումէն ինքնագլուխ եկեղեցիին պետը իր ուրախութիւնը և չնորհակալութիւնը կը յայտնէ, այս դեղեցիկ ձեռնարկին առթիւ։

ՆՈՐ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ.— Տրապզոնի Ճանիկ գաւառակին մարդահամարը աւարտեցաւ։ Բնիկներուն թիւն է 181,555 այր և 170,969 կին, ամէնքը 352,524 հոգի։ Նախորդ մարդահամարէն մինչեւ հիմա աւելցած են 36,895 հոգի։

ՄԱԶԻ ՆԵՐՔ.— Պոլսոյ ֆրանսական առեւտրական սենեակին լրագիրը կ'ըսէ թէ Բարէզի և Նիւ-Եորքի հրատարակագիր կիներէ ոմանք Պոլսէն մաղի ներկ կը գնեն, որ ծանօթ է անգոր (ratusprf) անունով։ Կ'ըսէ նաև թէ այդ ներկը Պոլսոյ Հայերը կը պատրաստեն՝ իրենց նիւթ ունենալով հինան ու գլատրը։ Արեւելքի տարիքառ կիները արդէն կը ներկեն իրենց մազերը։

ԲԱԼԷԷԻՆ ՊՈԼԻՍ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺՈՒ.— Տիրի Մեր անգլիական թերթին խմբագիրներէն Մ. Կէֆէրան ինքնաշարժ կառքով ճամբայ ելած է Քալէէն (Ֆրանսա) Պոլիս գալու համար։ Այս զրուսաէր ճամբորդը անցած չորեքշաբթի Գէկկրատէն Սօֆիա ժամանեց։ Այս երկու քաղաքներուն ճամբան 390 քիլօմէթրօ կաւելով 8 ժամուան մէջ։ Մ. Կէֆէրբը քիչ մը ատեն Սօֆիա մնալէ ետք ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Պոլիս։

ԵԼՄԱՏԱԿԱՆ ԲՆՆԻՉ Լէպիպ պէյ, որ Նիկոմիդիոյ, Զաթալճայի և Պիզայի ելմտական գործառնութիւնները քննելու գացած էր, իր պաշտօնը աւարտած ըլլալով Պոլիս ժամանեց։

ԶՈՒԿԵՐԸ.— Առջի օր ձկնարան բերուած «Թորիկ» ձուկերուն մէջ այնքան խոշորներ կային որոնց նմանները շատ երկար տարիներէ ի վեր չէր տեսնուած և ծերունի ձկնորսներն անգամ հաղիւ կը յիշէին այդչափ իւզոտ և ծանր «Թորիկ» տրաշլին։ Բայց այդ ձուկերը ուտելու յարմար չըլլալով, լաֆերտա չինելու պիտի յատկացուին։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՏԽՈՒՐ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Մօր մը սէր որ մահուան կ'առաջնորդէ. — Առջի առաւ., Շիլլի Ցունաց գերեզմանատունը թատերավայրը եղաւ առամի մը, որ վիպական հիանալի նիւթ մը կրնայ կազմել իր հոգեբանական յուզիչ հանգամանքովը։ Անհուն է թիւը անոնց որոնք հրաղէն կամ դաշոյն ձեռք կ'առնեն սիրուհի մը համար, բայց կորսուած մայր մը ցաւին մէջ իր կեանքը վերջացնել, ահա՛ ինչ որ վսեմ է ճշմարտապէս։ Հերոսը բնիկ Աթէնքցի, 23 տարու, իրաւաբանութեան պսակաւոր Եանի Բլաթուցա անուն յոյն երիտասարդ մըն էր որ դժբաղդութիւնը ունեցած էր քանի մը օր առաջ մայրը կորսնցնելու։ Այդ օրէն ի վեր խոր ախորութեան մէջ էր և ոչ մէկ բան կրնար ցրուել այն վիշտը որ կը տանջէր իր միտքն ու սիրտը։ Կեանքը բեռ մը եղած էր իրեն համար և որոշած վերջ մը տալ անոր։ Այսպէս. առջի առաւ., իր մէկ բարեկամէն Միմիքօ Գաքուլայի հետ Շիլլիի Ցունաց գերեզմանատունը գնաց այցելելու իր նորաթաղ մօր գերեզմանին։ Հաղիւ մօտեցաւ հողակոյտին, ուր յուսահատութիւն մը գրաւեց զայն և դրպանէն հրաղան մը հանելով պարպեց կուրծքին։ Գնդակը սիրտը ծակեց և երիտասարդը շանթահար, գլորուեցաւ հոն, մօրը դամբանին վրայ։ Ցուսահատը այս եղեռնական գործողութիւնը այնքան արագ կատարած էր որ բարեկամը որ մօտն էր, ժամանակ չունեցաւ զայն արգիլելու։ Պայթման ձայնէն գերեզմանատան պահապանները վազեցին և տեսնելով պատահածը, տեղեկացուցին ոստիկանութեան, որ եկաւ օրինական ձեւակերպութիւնները կատարեց։ Անմասպանին դրպանէն գտնուեցան երկու նամակներ, որոնցմէ մին ուղղուած էր իր հօրեղբօր Մ. Պալապանի և միւսը իր բարեկամին Միմիքօ Գաքուլայի։ Այդ նամակներուն մէջ երիտասարդը կը յայտարարէր միայն թէ որոշած է վերջ տալ կեանքին։

ԿԵՂԾԱՐԱՐՆԵՐ.— Եգիպտական թերթերը կը գրեն թէ Ալէքսանդրիոյ ոստիկանութիւնը անցեալները Սուք-էլ-Մէյիս թաղին մէկ տունը կոխեց ուր յանկարծակիի բերաւ երկու Հայեր, որոնք մէկ զրչնոց, 2 զրչնոց եւ 2 միլէէմնոց կեղծ նամակադրոշմներ կը պատրաստէին։ Տունէն գտնուեցան նաև ապագրութեան մեծ մամուլ մը, գլանները, մեքենաներ և ուրիշ նամակադրոշմներ որոնք մամլոյ տակ էին։ Այդ երկու Հայերը Յոյնի մը ընկերակցութեամբ գաղտնօրէն կը պատրաստէին կեղծ նամակադրոշմներ։ Այս երեքն ալ ձերբակալուեցան։

ՆՈՎԻ ԱՐԿԱԾ.— Հելլենական էսքադրիլիա առագաստանաւը որ փայտ բեռցած Սեւ ծովէն գալով Պիրէոն կ'երթար, կիրակի իրիկուն մշուշին պատճառաւ խրեցաւ Այ-Սթէֆանոյի առջեւ։ Նաւաձիգներու ֆրանսական ընկերութիւնը ազատեց շոգենաւը առջի օր և փոխարէն պիտի ստանայ 700 ոսկի։ Շոգենաւը Քաղաքին առջեւ եկաւ, ուր պիտի նորոգուի։

—Աչշիպեղաղոսի մէջ Ժորժիոս և Այոս-Անտերեաս անուն երկու առագաստանաւերու միջեւ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ։ Վերջինը ընկղմեցաւ, նաւաստիները ազատուեցան։

ՀԻՐԻՆ.— Պրուսայէն կը գրեն թէ շրջակայ լեռներուն վրայ ձիւն տեղացած է։ Անցած ուրբաթ Սօֆիայի մէջ ալ առատ ձիւն եկած է։

ՀՐԴԵՀ

Այս գիշեր ժամը 2ին հրդեհ ծագեցաւ Պոլիս, Մէվլեւանէի գաւառը, իսկ կէսգիշեր աղա փողոց Ֆէհանէի գործարաններն Հասան աղայի փայտէն տունէն, որ իր կիրը գտնուած Այիշէ հանումի տան հետ այրեցան։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԲԻԻԶԱՆԴ Մ. ՊՕԶԱՃԵԱՆԻ

1. ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ԳԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
Տարրական Ընթացք Գին 2 զրշ.
Միջին ընթացք » 5 »
2. ԾԻՐԱՆՍԵՐԷՆ ԳԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ Հայերէն բացատրութեամբ Գին 7 զրշ.
3. ԷՔՕ ՏԸ ԲԱՌԻ, 200 երես բառարանով Գին 10 զրշ.
4. ԷՔՕ ՏԸ ԲԱՌԻ Առանց բառարանի Գին 5 զրշ.
5. ԳՐՊԱՆԻ ԲԱՌԱՐԱՆ Ֆրանսերէնէ հայերէն Գին 6 զրշ.
Դասացուցիչ զեղչ ազգ. վարժարաններուն համար։
6. Աշխարհագրութիւն Ա. Պօզաճեանի Գին 4 զրշ.
Մեծաքանակ գնումներու համար 50—60% զեղչ։
7. Սաղմոս խոշորագիր 26 ֆօրմա, անօրինակ գին 2 զրշ.
8. Ինքնապաշտպանութիւն գիշերական, գաղտնական, մրցանքաբորբոքային և այլ ափրոդիտեան ախտերու դէմ Գին 4 զրշ.
Կեդրոնատեղին է Զաքմաքճիլար Եօգուշ Զիւմպիւլիւ խանի կից Ց. Սէֆեանի կազմատուն—Թղթավաճառանոցը։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ԲԱՐԻԶ, 31 հոկտ.— Սպանիոյ Ալֆոնս թագաւորը Պէրլինէն Բարիզ պիտի անցնի և պաշտօնապէս պիտի այցելէ Հանրապետութեան Նախագահին։ Մ. Լուպէ մեծ հացկերոյթ մը պիտի տայ է պատիւ անոր։

—Նիւ-Եորքէն կը հեռագրեն թէ շոգեկառք մը գիշէն ելած է Քանսասի (Միացեալ-Նահանգ) մէջ։ Քսան հոգի սպաննուած և քառասուն հոգի ալ վիրաւորուած են։

—Բէթերսպուրկէն կը հեռագրեն թէ պաշտօնական շրջանակներու մէջ կը հաստատուի որ մտալուտ է հրատարակութիւնը կայս. այն հրամանագրին որով Կոմս. Վիթթէ նախարարաց խորհուրդին նախագահ կ'անուանուի։

ՎԻԵՆՆԱ.— Կը հաստատուի թէ Ցունաստանի և Ռումանիոյ միջեւ ղած վէճը պիտի ենթարկուի Լա Հէյի Իրաւարար Ատեանին։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՑ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

18/31 Հոկտեմբեր 1095

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ՖՈՆՏՈՒԻՏԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	Օ.Ո.	97.25
Երէկուան էն բարձր գինը	»	97.25½
» էն վար գինը	»	97.07

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	Գր.	131.50
Երէկուան էն բարձր գինը	»	131.50
» էն վար գինը	»	130.75
Շերեփը եաթէն		35.—

գնուի։ Բուրդի գլխաւոր կեդրոններն են Սիվրիհիսար, Կիւմիւշտաղի տարրոսը և Էսկի-չէհիր, Էսկիւրի, Աֆիոնգարահիսար, Ագ-չէհիր, Գոնիա ևն.։ Գարման սկիզբը, Ուշագի գլխաւոր գործագործներն այդ վայրերը կ'այցելեն, և մեծաքանակ բուրդ կը մթերեն։ Գոնիայի, Հայմանայի Ուղունեայլայի լարձր սարահարթներուն վրայ արածող, մանաւանդ Հայմանայի ոչխարներուն բուրդը երկայնաթել և դիմացկուն է, և գորգագործութեան քաջայարմար։ Աւելորդ է ըսել թէ գորգագործութեան սպառած բուրդէն զատ, չլուացուած բուրդի մեծ քանակութիւն մը ալ Իզմիրի կամ Պոլսոյ ճամբով կ'արտածուի Անգլիա և Ամերիկա։

Ուշագի մէջ գործածուած բուրդը սակէ առաջ սովորաբար ձեռքով կը մանուէր և մանուած բուրդը սովորաբար կը ծախուէր 200 արամնոց օխայով, նո՛յն գնով որով կը ծախուի խամ բուրդին 400 արամնոց օխան։ Դինի այս տարբերութիւնը կը գոցէ մանելու վարձքը, և բուրդին կշռին պակսելէն յառաջ եկած վնասը, զի մէկ օխա խամ բուրդը եթէ լուացուի և մանուի 45—50 % կը կորսնցնէ իր կշիռը։

Բուրդը ընդհանրապէս կը լուացուի վաղուն մանաւանդ հանքային տաք ջուրերու մէջ, որոնք Բուլայի կողմերը շատ կը գտնուին։ Ուշագի չորսկայ գիւղերու բնակիչներն են որ սովորաբար կ'զբաղին բուրդ լուալու ու մաքրելու գործով, որ շատ խնամով կը կատարուի։ Բուրդը լուալէ ու չորցնելէ ետքը կը գզեն։ Գզելու գործողութեան համար կը գործածուի շատ պարզ գործիք մը, որ է տախտակի կտոր մը երկաթեայ դամերով ցցուած, որոնց վրայէն քանիցս կ'անցնեն բուրդը, և կարմ (չիլէ) կը կազմեն։ Եռոյ կարգը կուգայ մանելու գործողութեան, որ ճախրակով կամ իլով կը կատարուի։ Բուրդը լուալէ ու չորցնելէ ետքը կը գզեն։ Գզելու գործողութեան համար կը գործածուի շատ պարզ գործիք մը, որ է տախտակի կտոր մը երկաթեայ դամերով ցցուած, որոնց վրայէն քանիցս կ'անցնեն բուրդը, և կարմ (չիլէ) կը կազմեն։ Եռոյ կարգը կուգայ մանելու գործողութեան, որ ճախրակով կամ իլով կը կատարուի։ Բայց վերջին տարիներս, բնիկ Ուշագցի քանի մը դրամատէրներ, բուրդի մեքենական մանարաններ հաստատած են, որոնց ճախրակները վազուն ջուրով կամ շոգիով կը դառնան։ Պանարմայի Սայքրս և Ընկ.ման բուրդի մանարանը իր բոլոր գործարանը արտադրութիւնը գրէթէ Այտընի նահանգին մէջ կը սպառէ, և ոչ թէ Եւրոպա կը ղրկէ, ինչպէս Բիւրակնի վերջին թիւերէն մէկուն մէջ գրուած էր սխալմամբ։ Որովհետեւ գորգ հիւսողները սովորաբար չեն կարող մանուած բուրդ գնելու և ներկելու ծախքերն հոգալ. Իզմիրի գորգի վաճառատուններուն գործակալներն են որ այդ ծախքերը կը ստանձնեն և ապա գորգին գինէն կը զեղչեն։

Մանուած բուրդերու ներկարարութեան գլխաւոր կեդրոնն է Ուշագ, որ Իզմիրի արեւելեան կողմը կը գտնուի։ Ունի 10—15 ներկարաններ, աւելի կամ պակաս ընդարձակութեամբ։ Կարեւոր ներկարաններ կան նաև Բուլա, Տէմիրճի, Կէօրէս, Սպարթա ևայլն։ Բայց ներկարարութեան արուեստն ամէնէն աւելի յառաջացած է Ուշագի մէջ, ուր գլխաւոր գոյներուն ամէնէն նուրբ երանգները կրնան ներկել։ Ներկարարութիւնն ալ նո՛ւնքան հին է որքան գորգագործութեան առնին ճարտարարուեստը։ Ի սկզբան ներկարարութեան մէջ սահմանափակ թուով գունաւորիչ նիւթեր միայն կը գործածուէին, որոնց գոյները մասնաւորապէս ծանօթ էին իրենց հաստատութեամբ։ լոյսին և օդին դէմ։ Մանուած բուրդը, իր մնացորդ աղտեղութենէն մաքրելու համար, մի միայն պաղելի և երկաթի ծծմբատ սիւիգաղ որ ֆէտ (գաղը գբպրըզ) կը գործածուին։

Ի սկզբան, կարմիր գոյնը, և իր ամէնէն այլազան երանգները ձեռք կը բերուէին տորնոսվ. (կառնս) կը գործածուէր նաև Հնդիկ քրքումի (քիւրքիւմա) զեբեսկայվ արմատը, յակրիի (ճեբբեսճ, ազտիճեճ) հունար, ևն.։ Բայց 1840էն ի վեր որդան կարմիրը (ֆօշրնիպլ, գբմրզզ), սկսաւ մրցիլ տորնոսին դէմ (ֆեսֆ պոեռա)։ Հանքային ածուխէ պատրաստուած արուեստական ներկերու ճարտարարուեստն, որ Ֆրանսայի ու Գերմանիոյ մէջ հնարուած էր, ոչ նուազ ազդեցութիւն ունեցաւ նաև գորգագործութեան վրայ։ Այս գունաւորիչ նիւթերուն դիւրին գործածութիւնը սարածուեցաւ վերոյիշեալ գորգագործ կեդրոններուն մէջ, այնպէս որ Այտընի կուսակալութիւնը ասկէ շատ տարիներ առաջ պարտաւորուեցաւ արգիլել այդ արուեստական ներկերուն կիրառութիւնը։

Դիտել տանք թէ ներկարանները գնանծուելով հանուած արուեստական ներկերը լոկ ոնոր համար չեն գործածեր թէ ներկելու գործողութիւնը կը պարզեն և կը դիւրացնեն, այլ աւելի հիմնաւոր պատճառ մը կայ, որ արեւմտեան արուեստական ներկերուն գործածութիւնը կը պահանջէ, ա՛յս է արդի ճաշակը։ Հիմա նախկին պարզ ներկերով չեն շատանար, որոնց գոյները, ի վաղուց անտի հանրածանօթ, լիւսլի կը բաւէին անոնց շինութեան։ Հիմա կենճոտ ու դժուարին ներկներ կը պահանջուին, գոյներու ճոխ պէսպիսութեամբ և երանգներու այլազանութեամբ, և այս ալ ձեռք կրնայ բերուիլ միայն արուեստական ներկերով։ Բայց քանի որ արուեստական ներկերն անգամ մը մատ են Փոքր Ասիա, ա՛լ տարակոյս չկայ թէ պիտի գործածուին հին ժամանակներու բուսական ներկերուն հետ, թէեւ իրենց տակունութեամբ չհաւասարին անոնց։ Բայց ամէն պարագայի մէջ պահանջելի է որ ֆօնի գլխաւոր գոյները գտնէ տուկուն ու անթափ լլան, այսինքն հին բուսական մայր գոյներէն ընտրուած։

Սրբեմն Այտընի նահանգին մէջ ընդարձակ ատեր տորնի մշակութեան յատկացուած էին, բայց յորմէհետէ պիգարինը, ֆօսֆնիպլը, և գեռնածուխէ հանուած անիլինը մրցակից եղած են տորնին դէմ, այս վերջինին մշակութիւնը դադրած է և այդ արտերուն ալ յարգը կորած։ Յիշողդով պիտի խօսինք թէ ինչպէս կը չինուի գորգը։

ՍԻՄՈՆ ՉԷՕՄԼԷԳՃԵԱՆ

"ԷՔԻԹԱՊԼԻՆ ՏԱԳՆԱՊը

Մեր ընթերցողները անչուշտ հետաքրքրութեամբ պիտի կարդան հետեւեալ յօդուածը զոր այնքան ձեռնհասօրէն գրած է Նազարէթ Էֆ. Խաչերեան, իրաւաբանութեան Տոքտոր, նախկին ուսուցիչ Իրաւաբանական վարժարանին և նախկին նախագահ Կ. Պոլսոյ փաստաբանական կաճառին։ Խաչերեան Էֆ.ի յօդուածը կը վերաբերի ապահովագրական խնդիրներու, որոնք իրաւամբ կը զբաղեցնեն հանրային կարծիքը։

Թիւա հետաքրքրութեամբ հետեւեցայ Նիւ Եորքի մէջ գտնուող և Կ. Պոլսոյ մէջ ալ մասնաճիւղ ունեցող էքիթապլ կեանքի ապահովագրական ընկերութեան նկատմամբ տարածուած վրդովիչ լուրերուն, ինչպէս նաև այն ձախորդ ու սխալ հեռագրին որ աղէսալի զուգադիպութեամբ մը եկած էր տարակոյսներ յարուցանել ի մասին Նիւ Եորքի ապահովագրական ընկերութեան, որուն կեդրոնատեղին ալ Նիւ Եորքի մէջ է և մասնաճիւղ ունի Պոլսոյ մէջ։ Այս հեռագիրը բարեբախտաբար հերքուեցաւ ի վերջոյ։

Սակայն առաջին շշուկը, այս վերջին զրոյցին միանալով, յուզում պատճառեց բոլոր օսմանցի ապահովագրեալներուն և անոնց մտքին մէջ այնպիսի խուճապ մը ձգեց որ մինչեւ իսկ այս երկրին մէջ գործ ընող ոչ-ամերիկեան ամէնէն հաստատուն ընկերութեանց բոլոր ապահովագրեալներն ալ կասկածի մատնուեցան և տեղական մամուլն ալ աւելի կամ նուազ զբաղեցաւ այս խնդիրներով։

Պէտք է խոստովանիլ որ մեր ապահովագրեալներուն ներելի է նոյն իսկ չափէն աւելի հոգ ընել, քանի որ վերջապէս խնդիրը իրենց ընտանիքներուն ապագային վրայ է։ Սրտայոյզ չէ երբ 500 օսմ. ոսկի ապահովագրութիւն կնքող անձի մը, — որ մեծ դժուարութեամբ վճարած է 12 ոսկիներ 20 կամ 30 բրիմները — այրին ու որբերը անդարմանելի թշուառութեան մը մատնուին երբ ապահովագրական ընկերութիւն մը սնանկանայ։

Մին ամերիկեան և միւսը եւրոպական ասոր ընկերութեանց շահերը պաշտպանելու համար քանի մը յօդուածներ երեւցան լրագիրներու մէջ։ Ամերիկեան կուսակցութիւնը կը ջանար շահերու կուսակցումի դրութիւնը գովաբանել, անոր օգտակարութիւնը ապացուցանելու նպատակով։ Զախաբեր պաշտպան մըն ալ այնքան առաջ գնաց որ մինչեւ իսկ պնդելու ելաւ թէ էքիթապլի մասին տարածուած զրոյցը զուտ չարակամութիւն էր մարաքաղաքիս մէջ գործ ընող ֆրանսական ապահովագրական մրցակից ընկերութեան մը մէկ գործակալին կողմէ, որ ուրիշներու պէս չմոռցաւ յայտարարել թէ իր բաժնետերը վաւերաթուղթերով և ուրիշ ապացոյցներով հաստատելու կարող է։ Եւրոպական կուսակցութիւնն ալ իր կողմէ փառաբանեց տարեկան մասնակցութեան դրութիւնը, նմանապէս յանձն առնելով անոր օգտակարութիւնը հաստատել։ Ահաւասիկ այսչափ։ Ասկէ ետքը խորին լռութիւն մը տիրեց և լուսաբանութիւն խօսք մը իսկ չըսուեցաւ էքիթապլի նկատմամբ անցած դարձածին վրայ, ա՛յ իսկ բացատրութիւն մը տրուեցաւ մէկ կամ միւս կողմէն պաշտպանուած դրութեան մասին։

Այն ատեն ես չուզեցի միջամտել այս մրցակիցներուն միջեւ բացուած վիճաբանութեան, որպէս զի մեր ապահովագրեալներուն յուզումը չաւելցնայ և անոնք իրենց ապահովութիւնները չջնջեն ամբողջովին։ Թողուցի որ էքիդապլի գործակալները իրենք հանդարտեցնեն իրենց ապահովագրեալներուն մտքերը։ Նոյն իսկ ինծի խորհուրդ հարցնողներուն յանձնարարեցի չարուն նակել իրենց բռիմները, և շատ կարեւորութիւն չտալ էքիդապլի մէջ այժմ տիրող երկպառակութեան նկատմամբ տարածուած յոռետես զրոյցներուն։ Այս նկատումները, օ՛րքան ալ զօրաւոր, բաւական էին որ ես լուռ մնայի այն վրդովիչ լուրերուն առջեւ որոնք Նիւ-Եորքէն յայտնուելով կուգային էքիդապլի գործերուն վրայ եւ մանաւանդ իմաստուն և յիշատակելի վճռին առջեւ մեծայարգ նախագահ Մր. Բուզվելթի որ հրատարակութեան արուած նամակի մը մէջ էքիդապլի վարիչներուն գործերը կը պախարակէր հետեւեալ խօսքերով.

«Էքիդապլի համար ցաւալի եղած գայթակղութիւնը ա՛յնպիսի հետեւանքներ ունեցաւ որոնք այս ընկերութեան գործելու ասպարէզը գլեցին անցան։ Ո՛չ միայն ցաւալի է մտածել այն հարիւր հազարաւոր աղքատիկ մարդոց վիճակին վրայ որոնք այս ընկերութեան վստահած էին իրենց խնայութիւնները իրենց ընտանիքները պաշտպանելու կամ իրենց ծերութեան օրերուն մէջ ապրուստի միջոց մը ունենալու նպատակով, այլ նաև ապահովագրական գործողութեանց վրայ հանրային վստահութեան կորուսաը պիտի տկարացնէ խնայողական մեծ շարժումը որ օր ըստ օրէ կը զօրանար։»

Այս վաւերական և անհերքելի վկայութեանց առջեւ վերոյիշեալ նկատումները բաւական էին, ըսի, ամէն բան չյայտնելու համար մեր օսմանցի ապահովագրեալներուն, օրպէս զի գիտնան թէ իրենց պայմանագրութիւնները շարունակվո՞ւ են եթէ ոչ, կարգ մը զոհողութիւններ ընելով, միանգամ ընդ միշտ ելնելու են գործին մէջէն, ապագային աւելի մեծ վնասներէ ազատ մնալու համար։ Ընթերցողները արդէն իմ հրատարակութիւններէս գիտեն թէ օ՛րքան հոգ կը տանիմ մեր ժողովրդեան ամէն դասակարգերուն մէջ կեանքի ապահովագրութեան տարածման նպաստելու համար։ Արդարև ընկերային անտեսագիտութեան վրայ մասնաւոր ուսումնասիրութիւններ ըրած ամէն հաստատարիմ հպատակի նուիրական ու անտեղիտալի պարտականութիւնն է իր բաժինը — օ՛րքան ալ սակաւ ըլլայ — հաստատել երկրին հանրային խնայութիւնը չանագրգռող նիւթերու։ Իմ սիրեցեալ և Օգոստափառ Վեհապետիս հանդէպ երախտագիտութեան և հաւատարմութեան այս զգացումներով տոգորուած, և անոր կայսերական փառապանծ Մականին յանձնուած բազմաթիւ ժողովրդոց ջերմ աղօթքները ու իր թանկագին օրերուն երկարութեանը համար մաղթանքները անգամ մը եւս կրկնել տալու նպատակաւ որոշեցի լուռութիւնը խզել և Պոլսոյ էքիդապլի վիճակին նկատմամբ։

Եւ որովհետեւ էքիդապլի անցուցած տագնապին պատճառը մասամբ այն դրութիւնն է որ ծանօթ է շահերու բարդումի պայմանագիր անունով, եւ մասամբ այդ ընկերութեան վարչութեան ու կազմակերպութեան եղանակը, նախ պէտք է հասկնալի եղանակով մը բացատրել ընթերցողներուն թէ ի՛նչ է կեանքի ապահովագրութիւնը, ի՛նչ է շահերու մասնակցութեամբ կատարուած ապահովագրութիւնը և թէ ի՛նչ կը հասկցուի շահերու բարդումով եղած ապահովագրութեամբ։ Եռոյ պիտի խօսիմ էքիդապլի արդի կացութեան վրայ։ Ուրախ պիտի ըլլամ եթէ կարենամ կեանքի ապահովագրութեան ճաշակը մեր մէջ տարածելու գործին նըպաստել։ Եւ եթէ այս համեստ ու կարճ փորձը նպաստաւոր ընդունելութիւն մը գտնէ, պիտի փութամ հրատարակութեան տալ այն մասնաւոր ուսումնասիրութիւնը զոր այս միջոցիս կը պատրաստեմ գերազանցապէս ընկերային ու անտեսական այս նիւթին ընդհանուր սկզբունքներուն վրայ։

Ա.

Կեանքի ապահովագրութիւնը միջոց մըն է, որով շատ մը մարդիկ կը դրամանեն կանխաւոյ մահուան հետեւանքով իրենց ընտանիքներուն կրելիք վնասները։

Զուիցերական ապահովագրութեանց միացեալ գրասենեակը, որուն այս նիւթին վրայ ունեցած բարձր ձեռնհասութիւնը և կատարեալ անկողմնակալութիւնը տիեզերաչափ ընդունուած են թէ՛ կառավարական շրջանակներու և թէ գիտական հեղինակութիւններու կողմէ, 1904 տարւոյ իր տեղեկագրին մէջ հետեւեալ տողերը կը գրէր։

«Ի դէպ մահու ապահովագրութեան նպատակն է ընտանիքներու չքաւորութիւնը դարմանել և նախատեսութեան ու խնայութեան սովորութիւնը պարտադրել, ինչ ինչ զոհողութիւններ ընել տալով պայմանադրին, իր տղոց ապագան ապահովելու համար»։

Արդէն, անցեալ դարու սկիզբը, Ֆրանսայի Գեղական Խորհուրդը, որ անվիճելի հեղինակութիւն մը և անկողմնակալութիւն մը կը վայելէ, կեանքի ապահովագրութեան օրինաւորութեան մասին հարցումի մը պատասխանելով սա յիշատակելի կարծիքն յայտնած է 1818 Մայիս 18ին։

«Կեանքի ապահովագրութիւնը ծնունդ կ'առնէ վեհանձն ու բարեհաճ զգացումէ մը որ իրական զոհողութիւններ ընել կուտայ պայմանադրին, իր սիրոյ առարկաներուն ապահովելու համար բարեկեցութիւն մը որմէ պիտի զրկուին անոնք իր կանխահաս մահուան հետեւանքով»։

Ապահովագրողին և ապահովագրեալին յարաբերութեանց տեսակէտով, կեանքի ապահովագրութեան պայմանագիր մը դաշնադրութիւն մըն է, որուն մէջ ապահովագրողը յանձնառու կ'ելլայ միօրինակ կամ տարեկան բռիմի մը փոխարէն որոշեալ գումար մը տալ ապահովագրեալին մահէն ետք անոր ընտանիքին և զաւակներուն։ Իւրաքանչիւր ապահովագրեալին տարուէ տարի վճարելիք բռիմը որոշելու համար, մաթէմատիքի հմուտ ապահովագրողները վիճակագրութիւններ շինած են, որոնք կը կոչուին մահացուցակ։ Գերմանական 23 ընկերութեան մահացուցակին համեմատ, որ զուգերիական միացեալ գրասենեկին կողմէ ընդունուած է, միեւնոյն օրուան մէջ ծնած 166,394 տղոյմէ 91,578ը կը հասնին 30 տարու։ Ասոնցմէ 808ը իրենց ծնած տարւոյն մէջ կը մեռնին և 89,952ը 32 տարու կ'ելլան, 818ը երկրորդ տարւոյն մէջ կը մեռնին և 89 հազար 952ը 32 տարու կ'ելլան, և այսպէս յաջորդաբար մինչեւ որ ամենքն ալ կը մեռնին և 99րդ տարւոյն վերջը ոչ ոք կը մնայ։

Կը տեսնուի ուրեմն որ 91,578 անձերու խումբը, որոնք 10,000 դրչ. կ'ապահովագրուին, նոյն տարւոյն մէջ մեռնող և 10,000 դրչ. ապահովագրուող 808 հոգիին ժառանգորդներուն պէտք է վճարեն 8,080,000 դրչ.։ Արդ, իւրաքանչիւրը պիտի վճարէ 8,080,000 դրչ. բաժանեալ 91,578ով, այսինքն 88.30 դրչ.։ Երկրորդ տարին ողջ մնացող 90,770 հոգին 818 մեռնողներուն պիտի վճարեն 8,180,000 դրչ.։ այսինքն իւրաքանչիւրը 8,180,000 դրչ. բաժանեալ 90,770ով կամ 90.10 դրչ.։ Եւ այսպէս շարունակաբար, մինչեւ 99 տարի, ողջ մնացողները իւրաքանչիւր տարւոյ սկիզբը պիտի վճարեն ապահովագրեալ գումարները յաջորդ տարուան մէջ մեռնողներուն։

Ահա այս գումարներն են որ ապահովագրութեան անտուկը կամ ապահովագրողը պէտք է ստանայ իւրաքանչիւր տարւոյ սկիզբը, որպէս զի կարենայ առաջին տարւոյ սկիզբը վճարել 8,080,000 դրչ., երկրորդ տարին 8,180,000 դրչ. ևն.։ Ասիկա է որ կը կոչուի տարեկան ապահովագրութիւն ժամանակաւոր բռիմով, որ կիրարկելի չէ բնաւ։ Ուստի պարտաւորեցան հնարել տարեկան հաստատ միջին գինը զոր ապահովագրեալը պիտի վճարէ իր կեանքին տեւողութեանը միջոցին։

Ահաւասիկ հաշիւը.— Պէտք է յաջորդական բռիմներուն բաղադրեալ առկոսները տարեկան 3½% սակով զեղչել և գումարը ընել, որ կը բարձրանայ 36—30.91 դրչ.ի։ Այս գումարը կը կազմէ 10,000 դրչ.ի միակ բռիմին արդի արժէքը, զոր ապահովագրեալը պէտք է վճարէ պայմանագրութիւնը կնքելէն ետք։ Բայց եթէ, փոխանակ մէկ անգամէն կանխիկ վճարելու, ապահովագրեալը ուզէ տարեկան հաստատ բռիմներով վճարել մինչեւ ցմահ, ապահովագրողները տարեկան միջին բռիմի կը վերածեն այս գումարը։ Ասիկա ընելու համար կը զեղչեն նաև 100 դրչ.ի կենսատեւ տարեվճարը, որ կ'ըլլայ 1,833,43 դրչ.։ Ուրեմն, 3,630.91 դրչ.ի բռիմը կ'արժէ այնքան 1,833.43 դրչ. որքան որ կայ 3,630.91ին մէջ, այսինքն 3,630.91 բաժանեալ 1,833.43ով, որ կ'ընէ 192.78 դրչ.։ Այս զուտ բռիմն է որ ամէն 30 տարեկան ապահովագրեալ պէտք է տարուէ տարի վճարէ 10,000 դրչ.ի ապահովագրութեան մը համար։ Այն զուտ բռիմը ապահովագրութեան ճիշդ արժէքն է, որ անհրաժեշտ է 30 տարեկանի մահականութեան վնասը գոցելու համար։ Անիկա կը նմանի ծախսած ապրանքի մը արժէքին։

Բայց ապահովագրողները իրաւունք ունին այն զուտ բռիմին վրայ որոշ գումար մը աւելցնել վարչական ծախքերը ընելու և գործածուած դրամագլուխներուն չափ մը տալու համար։ Զուիցերական միացեալ գրասենեակը կ'ընդունի որ բռիմին 1/7ը կամ 14% բաւական է այս նպատակին համար։ Ուրեմն այս գումարն բարդելով կամ բռիմին կամ սակացոյցի բռիմին, 192.78 դրչ.ին վրայ, կ'ունենանք 220 դրչ., զոր ապահովագրական ընկերութիւնները վճարել կուտան իրենց ապահովագրեալներուն։

Ասկից առաջ բսինք որ 30 տարեկանի բռիմը 88.30 դրչ. էր և 31 տարեկանինը 90.10, մինչ տարեկան հաստատ և զուտ բռիմներուն սակը 192.78 դրչ. է։ Այս տարբերութիւնը առաջ կուգայ սա պարագայէն որ յառաջացեալ տարիքներու առաջին չրջանին մահականութիւնը և հետեւաբար առաջին չրջանին բռիմները նոյնքան քիչ են որքան հետզհետէ կը շատնան երկրորդ չրջանինները, և հետեւաբար միջինը գտնուած է, փոխանակ տարիքին յառաջացման հետ երթալով բարձրացող բռիմներ վճարել տալու։ Առաջին չրջանին բռիմներուն թողուցած յաւելեալ մասը, որ պահեստ կը կոչուի, ճշդիւ պիտի գոցէ այն բացը որ առաջ պիտի գար երբ յառաջացեալ տարիքներու բռիմները չբաւէին ապահովագրեալ դրամագլուխները հատուցանելու, և այսպէս 99 տարի եթաբ, ապահովագրական արկղներու մէջ բան մը պիտի չմնար, որովհետեւ բոլոր եկած դրամները վճարուած պիտի ըլլային։

Եթէ գործերը ապահովագրողին նպատակեսութեան համեմատ ընթանան, այսինքն եթէ 91,578 ապահովագրեալներու խումբէն առաջին տարի ճիշդ 808 հոգի մեռնին, եթէ վարչական ծախքերը զուտ բռիմին վրայ բարդուած գումարին համապատասխանեն, եթէ շահադրուած գումարները 3½% աւելի տոկոս չբերեն, այն պարագաներուն մէջ ապահովագրութեան ճարտարարուեստը ո՛չ չահ և ոչ մնաս պիտի պատճառէր ապահովագրողին։

ՀԱԻԱԲՈՒԹՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԳԵԼԱՐԱՆ ՎԱՌԵԱԿՆԵՐՈՒ

Հաւաբոյծներէ և հաւաչէրներէ շատեր լաւագոյն ցեղեր ունենալու և բազմացնելու համար օտար երկիրներէ հաւեր գնելու տեղ նախամեծար կը համարին վառեակներ բերել տալը, քանի որ անոնք աւելի աժան են, սակայն պէտք է ըսել թէ այս տեսակ փոքր վառեակներ խնամելը կրկնապատիկ անգամ աւելի դժուար է։ Խիստ փոքր վառեակներն ալ պէտք է արգելարանի մէջ գնել սա տարբերութիւնով որ առանց արգելարանը արհեստականօրէն տաքցնել կարելի ըլլայ։ Մեղի հանող և կամ դեռ նոր մեր արգելարանը փոխադրուող վառեակներուն գիւնի մէջ թաթխուած հացի փշրանքներ տալէ վերջ պէտք է զանոնք փոխադրել տաք տեղ մը և թռչլաբերելու չէ որ վառեակները զիրար նեղեն իրարու վրայ կգելով, այսպէս մէկ երկու ժամ պահելէ վերջ, անոնց իր մնունդ կրնանք ներկայացնել կաթով շաղուռած եգիպտացորենի, գետնախնձորի և ալիւրի խմորներ և դարձեալ իրենց համար յատկացուած նախկին տաք տեղը փոխադրել։ Իսկ ջուրը մէկ կամ երկու ժամ վերջ կրնաք տալ անոնց։ Հաւաբոյծներէ շատեր արհեստականօրէն տաք միջավայրերու տեղ կը յանձնարարեն թխսող հաւերու հոգածութեանը յանձնել այս տեսակ փոքր վառեակները, իրաւ է թէ հոս և հեղանմբոյր թխսմայրեր առանց դժուարութեան կը խնամեն օտար վառեակները։ սակայն վայրի և անհաղորդ թխսմայրեր կցահարելով կը մեռցնեն իրենց յանձնուած ոչ հարազատ վառեակները, Հաւաբոյծներէ շատեր գիշեր ատեն և կամ մութ տեղի մը մէջ վառեակները թխսմայրերու յանձնելով, այս անպատեհութեան առաջքը առնել կը կարծեն, շատեր նոյն իսկ քանի մը օրի չափ թխսմայրերուն աչքերը կը կապեն լաթի կտորով մը որպէս զի չի կրնան զանազանել օտար վառեակները բուն իսկ իրենցներէն, սակայն մենք լաւագոյն միջոցներ չենք կրնար համարել ասոնք, քանի որ եթէ թխսմայրը հեզահամբոյր և հլու չէ, այն ատեն դայն վարժեցնել կարելի չէ, իսկ եթէ մեր գնած վառեակները նախապէս արհեստական թխսմայրերու մէջ մեծցած են, այս անգամ ալ վառեակներն են որ չեն ուզեր հնազանդիլ թխսմայրերուն։

Հետեւաբար խիստ փոքր վառեակներու տեղ աւելի լաւ է հաւեր ծախսառնել, հոգ չէ որ քիչ մը աւելի սուղ ըլլան անոնք, քանի որ վառեակներն ալ մինչեւ որ մեծնան, նոյնչափ արժէք պիտի ունենան մեղի համար, ձգենք որ վառեակներու մէջ աւելի ուշ մահ կը պատահի քան հաւերուն, իսկ եթէ փորձի և կամ հետաքրքրութեան համար վառեակներ մեծցնել ուզենք, այն ատեն գոնէ 15 օր անցուցած, պոչն ու փետուրները եկած վառեակներ գնելու ենք։

ԹԽՍՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԸՆՏՐԵԼԻ ՀԱՒԿԻԹՆԵՐ

Ինչ որ անբնական ու անսովոր է, արդիւնաւոր չէ, հետեւաբար մենք թխսման համար պիտի որոշենք այն հաւկիթները միայն որոնց կեեփները կանոնաւոր, կարծր և դիմացկուն են։

Մէկէ աւելի հաւաբոյծներ բարակ և նուրբ կեեփով հաւկիթները թխսման համար աւելի նախընտրելի կը գտնեն, սա մտածումով որ քսան կամ քսանևմէկ օրուան մէջ կաղմակերպուող տկար վառեակը աւելի դիւրաւ կրնայ ծակել բարակ կեեփով հաւկիթները։

Առանց բացառութեան կրնանք ըսել թէ հաւկիթին մէջ, կեեփը ճերմկուցէն բաժնող մաշկ մը կը գտնուի, որուն հաստութիւնը և նրբութիւնը խոտոր կը համեմատի կեեփին հաստութեանը և նրբութեանը հետ. այսինքն թէ երբ կեեփը կարծր և հաստ ըլլայ, մաշկը բարակ կ'ըլլայ, իսկ եթէ կեեփը բարակ ըլլայ, ընդհակառակը մաշկը հաստ և կարծր կ'ըլլայ։

Հաւկիթին ընախօսական բաժնին մէջ ըսած էինք թէ ճերմկուցը, որ բնապատային հեղուկ մասէ մը կազմուած է, գոյանալիք վառեակին կաղմակերպութեանը կը ծառայէ։ Կեեփին բարակութիւնը, հաւկիթին ճերմկուցին չոգիացում և հետեւաբար սովորականէն խիստ արագ սպառում առաջ կը բերէ, ինչ որ քիչ մը քիչ վնասակար չէ վառեակին կատարեալ կազմակերպութեանը։ Հետեւաբար մեր թուած սա մէկէ աւելի անպատեհութիւններուն համար, պէտք է մէկդի թողուլ բարակ կեեփ ունեցող հաւկիթները։ Թխսման յատկացուելիք հաւկիթները օ՛րքան թարմ ըլլան, այնքան լաւ արդիւնք կուտան, մինչեւ տասնեւհինգ օրուան հաւկիթները կրնանք ընտրել, սակայն ասոնցմէ աւելի օթեկ հաւկիթները ընտրելի չեն կրնար ըլլալ, քանի որ մինչեւ տասնեւհինգ օր հաւկիթին ճերմկուցը դեռ չանգիանալու սկսած չըլլալով ամբողջ եւ անվթար կը մնայ։

Անսովոր և անբնական կեեփ ունեցող հաւկիթները պէտք չէ ընտրել երբեք, քանի որ ասոնցմէ ցաւագար վառեակներ միայն առաջ կրնան գալ։

Մէկ դեղնուցի տեղ երկու դեղնուց ունեցող հաւկիթներն ալ թխսման համար ընտրելի չեն կրնար նկատուիլ։ Էնկէսթ Լըմուան հետաքրքրութեան համար այս տեսակ հաւկիթներ թխսման դրած և խիստ տխուր արդիւնք մը ստացած է։ Շատեր միայն տասնեհինգ օր տարած են, իսկ ոմանք կատարեալ ճիւաղներ եղած են։

Կեեփնին ազատուած հաւկիթները թխսման դրուելէ առաջ պէտք է գաղջ ջուրով լաւ մը մաքրել։

Տիկին Լըմուան, որ սկզբնական գործ հաւերը խիստ շատ կը սիրէր, ասոնց հաւկիթներէն քանի մը հատ բերել տուած էր Անգլիայէն։ Ասոնք թխսման դրաւ և տասնեւհինգերորդ թխսումէ վերջ տեսաւ որ ասոնցմէ մէկին կեեփէն փոքր մա մը կորած է, և սակայն վառեակը չըլլալով մաշկը անվթար մնացած է։ Իր ուրախութիւնը խիստ մեծ եղաւ երբ տեսաւ որ այս կորած հաւկիթէն ալ միւս անեղծ հաւկիթներէն առաջ եկող վառեակներուն չափ առողջ վառեակ մը ունեցաւ։

Այս փորձը Տիկին Լըմուանի համար քաջալերական մը եղաւ և զայն առաջնորդեց աւելի հետաքրքրալարժ փորձի մը։

Տիկինը թարմ հաւկիթ մը առնելով ծայրի կեեփէն մաս մը կտրեց, կտրած կեեփի կտորները լաւ մը մաքրեց իրենց վրայ կպչող մաշկէն և յետոյ այս կեեփին կտորները իրարու միացուց խիժոտուած անդուսի կտորով մը։ Այս արհեստական մասը գլխարկի պէս անցուց և փակցուց մնացեալ հաւկիթին վրայ։ Տիկին Լըմուան այս հաւկիթը ուրիշ շատ մը հաւկիթներու հետ թխսման դրաւ, և խիստ մեծ եղաւ իր զարմանքը երբ տեսաւ որ իր արհեստականօրէն կարկատած հաւկիթէն ալ առողջ վառեակ մը առաջ եկաւ։

ՎԵՐՋ Ռ. ՄԱՍԻՆ

ՀՐԱՆՏ Ս. ՏԱՆՇԻԿԵԱՆ
մասնագէտ
երկրագործական գիտութեանց

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԼԵԱՆ